

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Når skolen lukker og slukker

Jørgensen, Michael Riber; Buus, Mie

Publication date:
2011

Document Version
Accepteret manuscript, peer-review version

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Jørgensen, M. R., & Buus, M. (2011). *Når skolen lukker og slukker*. Museet for Thy og Vester Hanherred. <http://www.thistedmuseum.dk/Skjoldborg/N%C3%A5r%20skolen%20lukker%20og%20slukker.pdf>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Indhold

Indledning.....	3
Skjoldborg skole før og nu	3
Metode	4
Skjoldborg Skole 1955-2011	9
Skoler og undervisning på landet	9
Et nyt ”kulturpalads”	9
Fra traditionel landsbyskole til moderne centralskole	12
Skoleloven af 1958	13
Skolen får vokseværk.....	14
Nye lærere, nye tider.....	15
Stor skole i lille kommune – lille skole i stor kommune	16
Første tilløb til skolelukninger	18
Balladen om fritidsordningen	21
Skolen som lokalt kulturcenter.....	22
Igen i farezonen.....	23
Udvikling og modernisering.....	24
Fornyelse af strukturdebat	26
Sidste mand lukker og slukker	30
Skolen i landsbyen	32
Ny skolestruktur og farvel til en række små skoler i Thisted Kommune	33
Reaktionen.....	36
En typisk skoledag i 2011	38
Undervisningen – metoder og redskaber	43
Samlæsning og differentieret undervisning.	43
Læsemakker.....	44
Test	45
Ekskursion til branddammen.....	46
Skolens miljø.....	47
En lille skole – et trygt miljø	48
Det sociale miljø	48

Frikvarter med legepatruljer	49
Social træning	50
Skole og forældre	51
Forældreopbakning til praktiske opgaver på skolen	51
Relation mellem lærere og forældre	53
Traditioner og forandringer på skolen	53
Traditioner i løbet af året	54
IT på skolen	57
Det særlige ved Skjoldborg Skole	58
Udsmykning og kreativitet	59
Sidste skoledag	61
Konklusion	65
Litteratur	67
Kilder	69
Museet for Thy og Vester Hanherred	69
Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune	69
Interviews	69
Logbog	71

Indledning

Den undersøgelse, som ligger til grund for nærværende rapport, skyldes beslutningen om at nedlægge en række mindre landsbyskoler i Thisted Kommune i 2011 som en konsekvens af et politisk ønske om en ændring i skolestrukturen.

Thisted Byråds beslutning var ikke enestående, men i god overensstemmelse med lignende tiltag i en række kommuner landet over. Vigende børnetal, større krav til undervisningstilbud og nedskæringer på de kommunale budgetter lå til grund for beslutningen, der hurtigt viste sig ikke at være særlig populær.

Skjoldborg Skole i Midtthjy var én af de skoler, som måtte lukke efter skoleåret 2010/11. Sammen med 7 andre lukningstruede skoler satte den for en periode dagsordenen for den offentlige debat i sommeren 2010, da beslutningen blev kendt i offentligheden. Vrede forældredemonstrationer, skolebesættelser, overfyldte byrådssale og trængte lokalpolitikere fortrængte for en tid andre emner i medierne og blandt menigmand.

For mange mennesker står den lille skole som den bedste ramme om børns skoleliv. Det er især en forestilling, som har gyldighed i forhold til de yngste børn. Den lille skole – landsbyskolen – har visse fordele, mener mange forældre. Der er kort afstand mellem skole og hjem og en overskuelig hverdag for børnene, hvor der ikke er for mange personer at forholde sig til. Den lille skole tilbyder også et miljø, hvor der er tilstrækkelig tid og opmærksomhed til det enkelte barn. Mange forældre har desuden den forventning, at de bedre kan øve indflydelse på den mindre skole, som er en naturlig del af lokalsamfundet.

Sådan er forestillingen – men hvordan ser virkeligheden egentlig ud? Og kan man udlede noget generelt fra forhold, der karakteriserer Skjoldborg Skole; noget, der har gyldighed i forhold til andre mindre skoler?

Skjoldborg skole før og nu

Projektet har til formål at give en beskrivelse af en typisk landsbyskole, dens udvikling igennem det sidste halve århundrede og dens aktuelle situation ved nedlæggelsen. Projektet har derfor lige fra starten været tværfagligt i sin tilgang til emnet. Både undersøgelse og rapport er således delt op i en historisk del og en nutidsdel, som er baseret på forskellige arbejdsmetoder, og som derfor delvis overlapper hinanden.

Den historiske del, gennemført af historiker Michael Riber Jørgensen, beskriver skolens historie igennem hele perioden fra de nuværende bygninger blev indviet i 1955 som en del af bølgen af nye centralskoler, til og med den proces, som førte til beslutningen om nedlæggelse i 2011 – fra én strukturreform til en anden.

Nutidsdelen, gennemført af etnograf Mie Buus, beskæftiger sig med de sidste 30 års udvikling på skolen frem til lukningen i juli 2011, med hovedvægten på livet på og omkring skolen i dens sidste skoleår 2010-11. En periode, hvor både skole og landsby har undergået store forandringer. De pædagogiske metoder har udviklet sig, men også forældrenes forventninger til lærernes rolle. Samtidig har landsbyen undergået store strukturelle forandringer. Den har mistet en række funktioner og tilbud, hvilket har betydet, at borgerne i

dag pendler til Thisted og andre større byer på arbejde. En udvikling, som har præget det sociale miljø i Skjoldborg.

Der knytter sig i dag en række forestillinger til landsbyskolen; forestillinger, som også afspejledes i strukturdebatten op til lukningen af landsbyskolerne. Den lille skole giver større tryghed og trivsel samt et tæt samarbejde mellem skole og forældre. På den anden side er der frygten for mangel på faglige udfordringer for især de større elever og større afhængighed af at kunne spille sammen med de andre i klassen.

Den politiske proces omkring beslutningen om at lukke flere landsbyskoler i Thisted Kommune indgår ligeledes i undersøgelsens nutidsdel. Her er der fokus på skolestrukturdebatten og den rolle, kommunens børne- og familieudvalg spillede i processen. Måden hvorpå borgerne blev inddraget i debatten og deres reaktion behandles i denne del af undersøgelsen sammen med den formodede og frygtede indflydelse, lukningen måtte have på det samfund, skolen er en del af.

Metode

Den historiske del af undersøgelsen har næsten udelukkende bestået i en helt traditionel kildegennemgang. En oversigt over det anvendte kildemateriale findes i slutningen af rapporten; der er tale om en skøn blanding af protokoller, mødereferater, avisudklip og forskelligt andet materiale, hovedsagelig fra skolen selv og fra kommunen, men lejlighedsvis også fra andre aktører. Den historiske fremstilling i første del af rapporten er således en sammenskrivning af de oplysninger, der er fremkommet ved gennemgang af det ganske omfattende kildemateriale.

Ud over kildegennemgangen har den historiske del også omfattet to interviews med tidligere ansatte samt en indsamling af enkelte genstande fra skolen.

Både genstande, interviews, billeder og nærværende rapport er registreret i REGIN og publiceret på Museernes Samlinger under sagen THY 4594.

De yngste elever har undervisning med skoleleder Birgit Luxhøj. Skjoldborg Skole var de sidste år en afdeling af Snedsted Skole.
Foto: Mie Buus.

Nutidsdelen af undersøgelsen har som nævnt haft til formål at undersøge, om den lille skole lever op til de kendte forestillinger – myter, om man vil – om trivsel og tryghed for børnene samt nærhed og forældreindflydelse på de beslutninger, der vedkommer børnenes hverdag. Men hvad med den anden side af det overskuelige og homogene samfund, hvor alle kender alle? Er der plads og rummelighed i forhold til de børn, som måske ikke har de samme interesser eller den samme baggrund som flertallet? Den sociale kontrol, som ofte gør sig gældende i små samfund, hvor alle kender alle – findes den også i det tilsvarende lille skolemiljø? Er den mindre skole, som måske ikke får de samme ressourcer tildelt, i stand til at tilbyde et godt undervisningstilbud? Hvordan forholder det sig med miljøet på lærerværelset, når der kun er få lærere? Der er faktisk mange forhold, som kunne gøres til objekt for iagttagelse, og som et deltagende feltarbejde kunne give nogle svar på.

Ikke alle spørgsmål kan imidlertid besvares gennem observation, og man kan ikke deltage i alle situationer på skolen. Derfor faldt det naturligt at supplere med en række interviews, der blandt andet var affødt af en situation på skolen. Sideløbende blev der lavet interviews med forældre til nogle af børnene for at belyse deres erfaring med skole og undervisning.

Det viste sig hurtigt, at feltarbejdet på skolen burde fokuseres på en række undersøgelsesfelter. Det var naturligt at definere et felt omkring selve undervisningen. Her viste sig flere områder og udløbere. Det var blandt andet undervisningsformen, hvor flere årgange blev undervist sammen – med de udfordringer og fordele, der knyttede sig hertil. Det var også betydningen af testning og brug af IT i undervisningen. Det sociale miljø på skolen viste sig også som et vigtigt felt; dvs. den måde, man taler til hinanden og forholder sig til hinanden i forskellige situationer. Også den måde, man forholder sig til selve skolen på, antyder de normer og værdier, der er vigtige på stedet og guider alle igennem hverdagen. Det var derfor vigtigt, om feltarbejdet kunne pege på hvilken form for identitet og selvforståelse, der prægede skolen. Skolens ritualer og traditioner spillede en vigtig rolle i den sammenhæng.

Undersøgelsen skulle ligeledes vise træk af den politiske proces, der førte op til den nye skolestruktur med de mange forandringer og skolelukninger i Thisted Kommune. Beslutningen betød, at mange forældre måtte træffe nogle svære valg om deres børns videre skolegang, og fra skolernes side måtte der vælges en strategi, som kunne føre alle berørte parter – lærere, elever og forældre – gennem en vanskelig tid. Det skulle vise sig, at der opstod mange komplikationer og problemer i den proces rundt omkring i kommunen. Med udgangspunkt i Skjoldborg Skole viser undersøgelsen, hvordan man der kom igennem og ud på den anden side af en vanskelig situation.

Feltarbejdet blev udført i to omgange – en periode i marts måned og en periode i juni måned. Feltarbejdet i marts skulle vise hverdagen på skolen, mens den stadig foregik relativt uforstyrret. Derimod viste feltarbejdet i juni netop, hvordan lukningen prægede den sidste tid, og hvordan den faktisk foregik med alle de praktiske gøremål omkring valg af, hvad der skulle kasseres – ting, som de enkelte lærere måske havde brugt gennem mange år og havde et personligt forhold til – og hvilke ting, der skulle smides væk. En proces, der bragte mange minder og følelser frem.

Under forberedelsen til projektet stod det klart, at et feltarbejde på skolen burde inkludere interviews med alle de vigtigste aktører på skolen – både lærere og elever. Fra skolens side var reaktionen helt naturligt, at det ville kræve en tilladelse fra forældrekredsen. Der blev efterfølgende udarbejdet et brev til alle familier, der forklarede projektets formål og indhold og spurgte om tilladelse til at lave interviews med børnene. Heldigvis var der ingen forældre, der havde forbehold, hverken med hensyn til feltarbejdet eller til at der blev lavet interviews med børnene.

Der var ingen forbehold eller begrænsninger fra skolens side i forhold til udførelsen af feltarbejdet – tværtimod var alle meget imødekommende, og det var nemt at falde ind i en hverdag på skolen. Tilliden strakte sig endda så vidt, at etnografen blev oprettet som bruger på skolens intranet, hvilket gav adgang til information vedrørende skolen og nem kommunikation med lærerne.

Der var flere overvejelser i forhold til, hvordan feltarbejdet ret praktisk burde gribes an. Det ville være en fordel at finde en rolle, som fungerede og blev accepteret af alle, uden at forstyrre undervisningen. Her blev rollen som fluen på væggen det, der kom nærmest. Efterhånden som både lærere og elever blev vant til etnografens tilstedeværelse, blev rollen lidt mere rummelig, og det lod sig gøre at deltage mere aktivt i undervisningssituationen – stille spørgsmål når eleverne arbejdede i grupper osv. – uden at påvirke den observerede situation unødigt. Undervejs var der lagt et forløb ind i undervisningen, der hed "Læseraketten"; et landsdækkende initiativ, der handlede om børns skolegang i andre lande. Her var det

muligt at indpasse et lysbilledforedrag om indianerbørn i Nicaragua i undervisningen ved etnografen, der for en dag fik en betydeligt mere aktiv rolle.

Som regel blev feltarbejdet udført om formiddagen og fordelt nogenlunde mellem indskoling og mellemtrin – de yngste og de ældre elever – således at alle de forskellige fag blev fulgt og ligeså de aktiviteter, der var lagt ind i undervisningen, f.eks. projektarbejde, ekskursioner og sportsarrangementer samt fastelavn.

En del af feltarbejdet blev udført på lærerværelset i pauserne, hvor dagens hændelser blev vendt i lærergruppen; men der blev naturligvis også diskuteret emner af mere uformel karakter. Det liv, der udspillede sig mellem børnene i frikvarteret var også genstand for feltarbejdet. Her var der blandt andet fokus på børnenes organisering af fællesleg og andre aktiviteter i en gruppe børn med relativt stor aldersspredning.

Skolens indre og ydre fysiske rammer blev undersøgt og beskrevet gennem mange fotos. Her blev der især lagt vægt på den kreativitet, som prægede skolen med hensyn til udsmykning. En udsmykning, der var med til at give skolen en form for identitet.

Børnenes leg med traktorer og maskiner afspejler træk af deres hverdag og af landsbylivet. Foto: Mie Buus.

Feltarbejdet viste sig, ud over at fungere som en undersøgelsesmetode, også at have en social funktion for undersøgelsesobjekterne selv. Ved at gennemføre en lang række samtaler og interviews fik lærere, elever og forældre mulighed for at bearbejde de følelser, der gjorde sig gældende i en situation, der var kendetegnet af usikkerhed, frustration, en vis bekymring, spænding og forventning. Det er måske hensigtsmæssigt at give denne erfaring videre, da vi i disse år står over for en lang række lukninger af landsbyskoler landet over.

Der blev sideløbende med feltarbejdet foretaget supplerende interviews på skolen med lærere og elever. Der blev ligeledes foretaget en række interviews med forældre til elever på skolen. Disse interviews afdækkede forældrenes reaktion på skolelukningen og deres frygt eller forventninger til deres børns skoleskift. Blandt forældrene var der en del tidligere elever fra Skjoldborg Skole. Derfor var det også muligt at få belyst skolen og dens udvikling over en årrække. Ligeledes blev der foretaget interviews med ældre tidligere elever og lærere på Skjoldborg Skole, så det var muligt at få skolegang og skolens betydning i lokalsamfundet belyst fra start til slut. Med hensyn til skolens betydning i lokalsamfundet blev der optaget interviews med personer, der repræsenterer de andre brugere af skolen, som f.eks. det lokale foreningsliv. Den politiske beslutning vedrørende lukning af Skjoldborg Skole, men også en lang række andre små skoler i Thisted Kommune, samt debatten om den nye skolestruktur er blevet belyst gennem interviews med politikere, forældre og andre aktører, der har deltaget aktivt i skolestrukturdebatten.

I tillæg til de to hoveddele af undersøgelsen er der foretaget en omfattende fotodokumentation ved fotojournalist Klaus Madsen. Materialet er på ca. 1800 billeder, der viser skolens hverdag og afslutning anno 2011. Dele heraf er blevet brugt i formidlingen af projektet på hjemmesiden www.navnlighthy.dk, ligesom projektforløbet også løbende er blevet formidlet med flere artikler lokalt i Thisted Dagblad og en artikel i det landsdækkende fagblad Folkeskolen. Endvidere er projektet blevet formidlet på TV Midt/Vest.

Den videre formidling af undersøgelsens resultater vil omfatte mindst én artikel i Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred, ligesom der i skrivende stund arbejdes på at få publiceret en mere videnskabeligt orienteret artikel i et fagfællebedømt historisk og/eller etnografisk tidsskrift.

Endelig er der undervejs i undersøgelsesforløbet blevet ført en logbog over deltagernes aktiviteter i form af feltarbejde, kildegennemgang osv. Denne logbog vil, sammen med nærværende rapport, forhåbentlig kunne tjene som eksempel og inspiration for andre, der måtte ønske at gennemføre lignende tværfaglige undersøgelser i fremtiden. Der er ganske vist udført enkelte andre undersøgelser i forbindelse med skolelukninger,¹ som enten har karakter af traditionel "dokumentation før lukketid" eller pligtindsamling af kommunale arkivalier, men efter vores vidende ingen med den kombination af historisk og etnografisk metode, som vi her har anvendt.

¹ Volstrup Skole i Frederikshavn Kommune (lukket 2009), sagsnr. 0941 hos Nordjyllands Kystmuseum (Sæby) samt 5 skoler i Hjørring Kommune (lukket 2011), sagsnr. 0228, 0258-60 og 0263 hos Vendsyssel Historiske Museum.

Skjoldborg Skole 1955-2011

Af Michael Riber Jørgensen

Skoler og undervisning på landet

Helt op til midten af det 20. århundrede var det danske skolesystem forskelligt for land og by. Købstæderne havde siden reformationen haft deres latinskoler, som primært skulle uddanne det fremtidige personale til kirkerne. Først i 1739 udstedtes under Christian 6. "Forordning om Undervisningspligt på Landet", der straks førte til oprettelsen af landsbyskoler overalt i Danmark og Norge. Disse skoler skulle dog finansieres af de lokale godsejere, hvilket ikke ligefrem vakte udelt begejstring, så i løbet af et par år måtte man modificere loven noget, særligt hvad antallet af skoler angik.

Den første skole i Skjoldborg blev imidlertid bygget allerede året efter forordningen. Nabosognet Kallerup fik først sin egen skole i slutningen af 1800-tallet; det er nærliggende at tro, at børnene herfra indtil da også er blevet undervist i Skjoldborg, i hvert fald fra 1814, hvor den første egentlige landsdækkende skolelov så dagens lys i form af "Anordninger om Almueskolevæsenet" i København, i købstæderne og på landet.

Skoleloven af 1937 satte gang i en omfattende modernisering af skolevæsenet på landet og medfølgende bygning af en lang række såkaldte centralskoler. Den næste revision af loven i 1958 udviskede de formelle forskelle mellem by og land og samlede eleverne på færre men større skoler. Det betød, at man kunne indføre faste klasseinddelinger mellem årgangene, og at hver skole kunne have flere lærere med hver deres fagprofil ansat, hvor de gamle landsbyskoler typisk kun havde haft en enkelt lærer, der underviste i alt. Denne tendens blev yderligere forstærket ved kommunalreformen i 1970, hvor skolerne fra at være de enkelte sogneråds anliggende blev flyttet over til de nye kommunale forvaltninger.

Den sidste Skjoldborg Skole, der blev indviet i 1955 og lukkede med udgangen af skoleåret 2010/11, er et eksempel på en skole, der opstod i forbindelse med én omstrukturering af det danske skolevæsen og nedlagdes i forbindelse med en anden. Som sådan er den et velegnet eksempel på en landskole, både til belysning af skolevæsenets udvikling i landdistrikterne igennem anden halvdel af 1900-tallet og af de aktuelle skolelukningers betydning for lokalsamfundet.

Et nyt "kulturpalads"

Skolebygningerne fra 1955 er fjerde generation. Som nævnt fik Skjoldborg sin første skole i 1740, betalt af herremanden på den nærliggende hovedgård Todbøl. Den første skole lå øst for kirken, mens en tilhørende lærerbolig blev bygget vest for. I 1816 opførtes en ny skolestue ved siden af lærerboligen, og i 1859 fik landsbyen sin tredje skole, som altså kom til at holde knap hundrede år.

Byggeriet var i høj grad et fælles projekt for hele lokalsamfundet. Som de fleste landkommuner før 1970 var Skjoldborg-Kallerup ganske lille; kun omkring tusind indbyggere. Alligevel blev den store opgave at bygge en ny og tidssvarende skole løftet i flok. Først blev der kloakeret og bygget nyt rensningsanlæg, ikke bare til den kommende skole, men til hele landsbyen. Det kostede 40.000 kr. eller 1.000 pr. husstand.

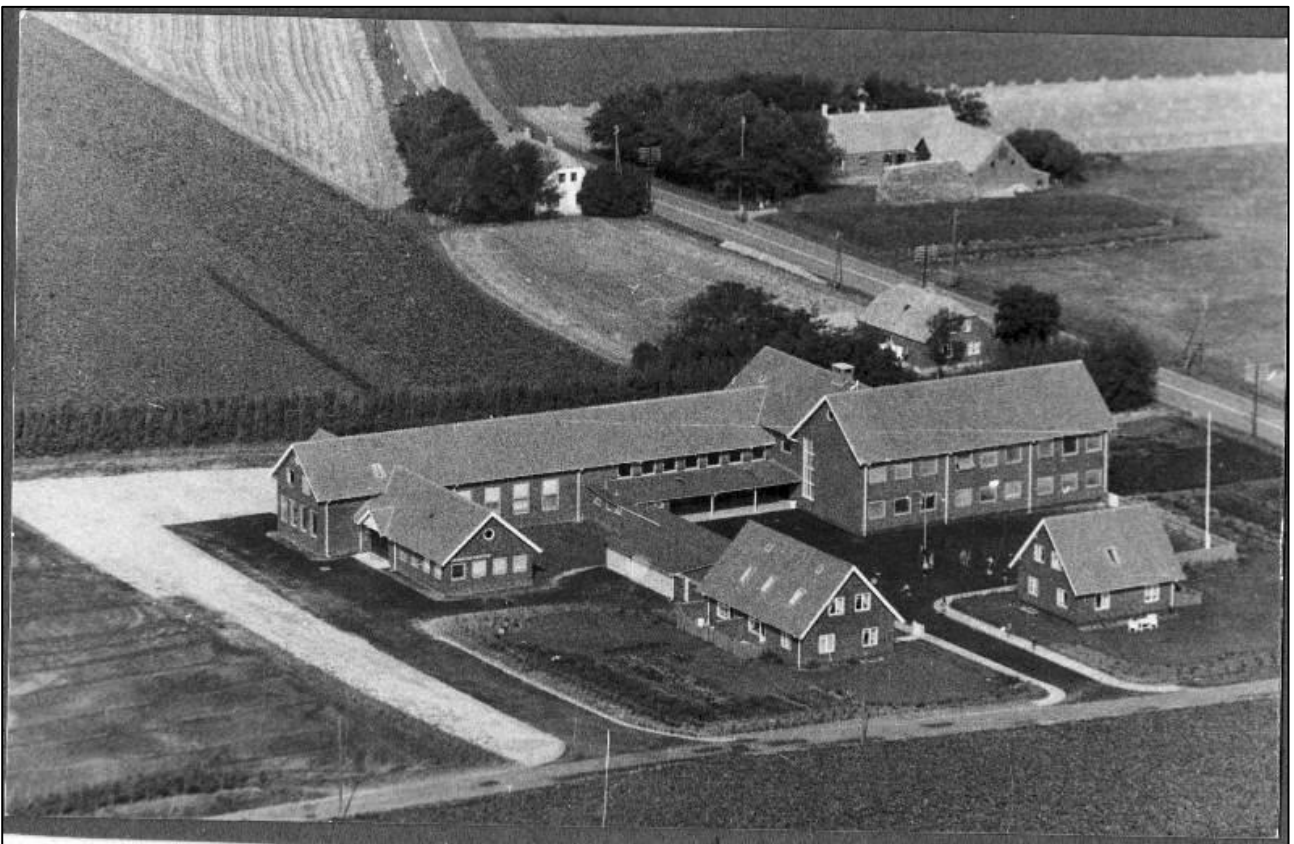
Den gamle skole i Skjoldborg 1941. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

Planlægningen af den nye skolestruktur skete dog ikke helt uden gnidninger. I 1951 kom et tillæg til folkeskoleloven, som påbød bygningen af såkaldte centralskoler. I februar 1953 holdt kommunens skolekommission møde for at tage stilling til spørgsmålet. 2 medlemmer stemte for at bygge en ny fælles skole i Skjoldborg; 2 foretrak at bevare begge skoler, men erstatte bygningerne med nye; et enkelt medlem undlod at stemme. Dette dødvande betød, at spørgsmålet blev henlagt, og først i maj det følgende år blev der afholdt en ny afstemning, hvor 4 stemte for en 4-klassem skole i Skjoldborg samt en 2-klassem i Kallerup, mens kun ét medlem stemte for en fælles skole. Denne plan blev godkendt af sognerådet, og Kallerup Skole fik således lov til at leve videre, men måtte dog i første omgang beholde sine gamle fysiske rammer, mens man gik videre med nybygningsplanerne i Skjoldborg.

I februar 1955 godkendte Undervisningsministeriet planen, men henstillede dog *”at tage skoleplanen op til fornyet overvejelse for at få en bedre udnyttelse af bygninger og lærerkræfter, og derfor overføre børnene fra Kallerup Skole til den større skole i Skjoldborg, og børnene derved kan nyde de fordele, som den større skole byder.”* Kommissionen fandt dog ingen grund til at følge denne henstilling, og først tre år senere var

stemningen i sogneråd, skolekommission og blandt forældrekredsen i Kallerup for en sammenlægning, hvorefter Kallerup Skole endelig blev nedlagt pr. 1. april 1958.

Men tilbage til den nye skole i Skjoldborg. Sognerådet vedtog i samme omgang at bygge en ny sognegård sammen med skolen; dertil kom tre nye lærerboliger (ét hus til førstelæreren samt et andet med lejligheder til både andenlærer og lærerinde) og en sportsplads. Arkitekt J. F. Iversen, Thisted, projekterede og tre forskellige lokale entreprenører udførte opgaven. Hele byggeriet beløb sig til ca. 750.000 kr., hvoraf halvdelen blev finansieret ved salg af det gamle forsamlingshus og ved statstilskud – sidstnævnte blev større end sædvanligt, da der delvis var tale om vinterbyggeri. Den anden halvdel måtte man ud og låne. Bygningerne stod færdige hen på efteråret og blev indviet officielt den 19. november 1955.

Skjoldborg Skole ca. 1955. Foto: privat eje.

Selve indvielsen blev omtalt i Thisted Amts Tidende: *”Idéen med at samle et helt sogns kulturliv inden for de samme mure er nærliggende og har da også bestået gennem en del år. Her i Thisted Amt blev det morsingboerne, der først førte tanken ud i livet, men nu er Thy altså også kommet med”*. Man hæftede sig i øvrigt ved det nye kommunekontor, som var lyst og indbydende – og kun afskrækkede ved den store boks: *”Var det nu også nødvendigt at bygge den så stor, vi må da til at betale en forfærdelig masse i skat, hvis dette boxrum skal fyldes!”* Sognegården bestod desuden af en teatersal med plads til ca. 300 mennesker: et

lokale, som i årene fremover skulle blive flittigt benyttet af landsbyens beboere til både offentlige og private arrangementer, og som i 1990'erne blev til skolens musiklokale.

Hvad skoledelen angik, var rosen ikke udelt. Møblerne var helt i orden; *"og så er stolene endda gode at sidde på!"* Det blev dog påtalt dog som nedslående, *"at der ikke i hele dette storslåede 'kulturpalads' findes ét eneste moderne kunstværk. [...] Der findes i denne tid utallige gode og billige litografier og andre kunstværker i handelen, som ophængt på rette sted vil kunne betyde meget for ungdommens opdragelse til at opleve kunst."*

Amtmand Egedorf holdt hovedtalen og slog begivenhedens betydning for sognet fast. De nye bygninger skulle *"stå som et tempel, hvor værdier af både kundskabsmæssig og åndelig karakter vil blive værnet. Skolen skal være børnenes skole. (...) Her i Skjoldborg kan enhver betale sin skat med glæde – for her ser man, hvad pengene er gået til. (...) Børnene burde egentlig have været med her i dag. Det ville have forhøjet feststemningen. (...) Lad flaget stå som et symbol for denne skole, for i dette samles de to værdifuldeste ting – de religiøse og de nationale værdier."* Der var altså ingen tvivl om, at det var et fælles projekt, eller hvilket grundlag det byggede på.

Det var ingen hemmelighed, at de kristne værdier, specifikt den indremissionske udgave af dem, stod stærkt i Skjoldborg, og det betød, at begejstringen for sognegården ikke var helt så udelt som for den nye skole. Som Johannes Hornstrup, sognerådsformand 1951-70, erindrede ved skolens 40 års jubilæum:

*"Der var ellers meget modstand i lokalbefolkningen mod sognegården: - I ødelægger sognets unge med den slags... var én af de bemærkninger, sognerådet måtte lægge øre til. (...) - Vi ville selvfølgelig ikke have, at sognegården skulle udvikle sig til en 'bule'. Derfor sørgede vi for, at sognegården ikke fik nogen spiritusbevilling."*²

Fra traditionel landsbyskole til moderne centralskole

En bevaret skoleplan fra 1955 giver et indtryk af, hvilken type skole Skjoldborg var på dette tidspunkt. I henhold til planen var skolen en landsbyordnet skole med en 3-årig forskole og en 4-årig hovedskole. Der var ved skolen følgende lærerstillinger: førstelærer, (anden)lærer og lærerinde. Ugentligt timetal for alle tre: 35 om sommeren og 34 om vinteren. Det anføres, at efter (den planlagte, men aldrig gennemførte) udbygning af Kallerup Skole skulle lærerindeembedet være fælles for de to skoler. Skolen rådede over følgende lokaler: 3 almindelige klasseværelser, 1 sløjdelokale, 1 skolekøkken, 1 gymnastiksal med 1 omklædningsrum og 1 baderum, 1 bibliotek, 1 lokale til ungdomsundervisning, 1 lokale til samlinger m.v. samt 1 spiselokale.

Skolen bestod af en forskole med 2 klasser og en hovedskole med 2 klasser. Forskolens klasser omfattede følgende årgange: 1. klasse (1. årgang), 2. klasse (2. og 3. årgang). Undervisningen var fælles for drenge og piger. Hovedskolens klasser omfattede følgende årgange: 3. klasse (4. og 5. årgang), 4. klasse (6. og 7. årgang). Særsilt undervisning for drenge: gymnastik og sløjd (3.-4. kl.). Særsilt for piger: gymnastik og håndgerning (3.-4. kl.), skolekøkken (4. kl.). Skolen havde desuden en særklasse for børn, der "af hensyn til

² Hjortdal 1995: 5.

evner" ikke kunne følge den almindelige undervisning. Der blev hele året 4 givet timers særundervisning ugentlig. Det anføres desuden, at den lokale sognepræst var *"bekendt med og tilfredsstillet af skoleplanens rammer for kristendomsundervisningen"*. Det formelle gejstlige tilsyn med folkeskolen var ganske vist ophørt allerede i 1933, men alligevel...

Ferieplanen begyndte efter planen den 1. april. Det planmæssige antal skoledage var 240. Der holdtes følgende ferier og fridage: 52 søndage. 9 "andre kirkelige festdage". 4 "andre faste fridage" (fastelavnsmandag og grundlovsdag samt kongens og dronningens fødselsdage). 3 friso-gnedage i påsken, 1 i pinsen og 10 i julen. Sommerferie fra 1/7 til 11/8 = 36 dage. Efterårsferie fra ca. 15/10 til 21/10 = 6 dage. Desuden 4 fridage til disposition; i alt 125 dage.

Skjoldborg Skole anno 1955 var altså stadig en ganske traditionel landsbyskole med få lærere i forhold til elevtallet og med klasser, der ikke var fuldstændig årgangso-pdelte – gammel vin på nye flasker. Den nybyggede skole var imidlertid anlagt som moderne centralskole, og i løbet af de næste par årtier udviklede den sig da også til en sådan, af gavn og ikke kun af navn.

Skoleloven af 1958

Som nævnt fik den nye skolelov af 1958 stor betydning, især for skolerne på landet. Tidligere havde landsbyskolerne haft deres egen ordning, hvor flere årgange havde timer sammen og en enkelt eller måske to lærere stod for al undervisningen. Med den nye lov blev de forsøgt indrettet efter samme model som købstadsskolerne: 7 obligatoriske skoleår, der eventuelt kunne føre videre til 2-3 frivillige ekstra skoleår, enten i 8.-9./10. klasse eller i 1.-3. real. Både 9./10. klasses eksamen og realeksamen gav adgang til gymnasiet – og senere til HF, som blev indført i 1967.

I praksis kørte mange landsbyskoler dog i flere år videre med klasser, der reelt dækkede to årgange, simpelthen fordi skolerne ikke havde nok elever til 7 hele klasser. Efterhånden som de mindste skoler blev nedlagt og eleverne samlet på de nye centralskoler, blev det dog muligt de fleste steder at føre 1958-lovens ord ud i livet. På Skjoldborg Skole kom disse forandringer til at ske under førstelærer Carl Boesens ledelse frem til 1973.

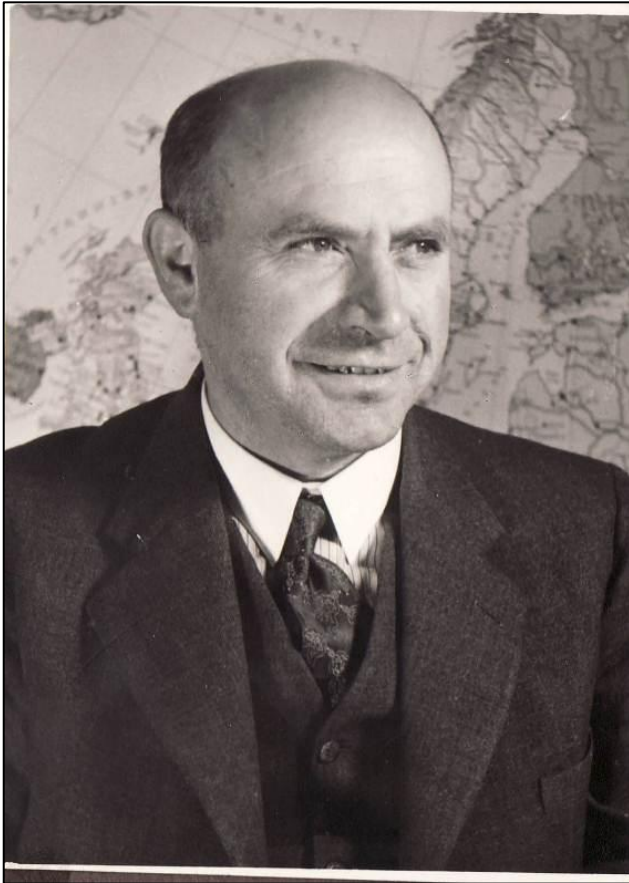
En af de væsentligste konsekvenser af den nye skolelov var altså de årgangso-pdelte klasser – noget man ikke havde taget højde for ved byggeriet i 1955. Allerede i 1960 diskuterede sognerådet og skolekommissionen således planer om at bygge yderligere til, så skolen kunne få endnu et klasselokale og et nyt bibliotek. Hvis skolen skulle leve op til skolelovens krav om årgangso-pdeling, skulle man bruge mindst to klasselokaler mere, og det oprindelige bibliotek var allerede blevet inddraget til dette formål.

Det blev desuden bestemt, at de elever i 6.-7. årgang, som skulle videre på realskole, og som derfor skulle have ekstra undervisning, så vidt muligt skulle have denne i Thisted. Der var tale om en overgangsordning indtil der blev indført nyt fast pensum i alle fag; endnu en konsekvens af 1958-loven. Hvad angik de nye, frivillige 8. og 9. skoleår, vedtog man i 1962 at "søge skoleforbund med Snedsted og Thisted Kommuner i så henseende". Eleverne fra Skjoldborg skulle altså ind til Børgherskolen i Thisted, hvis de ville have mere end de lovpligtige 7 års undervisning.

Skolen får vokseværk

Som nævnt eksisterede den nye Skjoldborg Skole og den gamle Kallerup Skole side om side i to et halvt år indtil Kallerup Skole blev nedlagt i 1958, og i den periode var der et tæt samarbejde mellem de to undervisningssteder: Kallerup havde hverken sløjdløkkale eller skolekøkken, så børnene fik undervisning i disse fag i Skjoldborg. Omvendt underviste Inger Rask fra Skjoldborg den ældste klasse på Kallerup Skole i engelsk.³ Samtidig varetog lærerne fra Skjoldborg også undervisningen af børnene på det nærliggende Ås Børnehjem.

Med nybygningen og den efterfølgende nedlæggelse af Kallerup Skole voksede elevtallet til over 120, og lærerstaben blev tilsvarende udvidet. Den gamle Skjoldborg Skole havde haft to mandlige lærere, mens Kallerup Skole som regel havde en enkelt lærer eller lærerinde. Carl Boesen var kommet til skolen som vikar allerede i 1926, blev fastansat som andenlærer i 1927 og som førstelærer fra 1932. Denne stilling bestred han helt frem til 1972 – altså i alt 46 år i Skjoldborg Skoles tjeneste, heraf de 40 som leder!

Carl Boesen ved hans 25-års jubilæum
som førstelærer i 1957. Foto: privat eje.

³ Hjortdal 1995: 6.

Kristian Østergaard kom som ung nyuddannet lærer fra Ranum Seminarium til Skjoldborg i sommeren 1955 og nåede altså at få nogle få måneder på den gamle skole, inden man flyttede ind i de nye bygninger. Han havde ellers oprindelig tænkt sig at søge et vikariat i Kallerup, men da han forhørte sig om stillingen hos skolekommissionens formand, pastor Dahl Hansen, fik han at vide, at der nok var mere fremtid i at søge det andenlærerembede ved naboskolen, som i mange år havde været varetaget af skiftende vikarer. Da den nye Skjoldborg Skole startede op, kom der yderligere en lærerinde til i skikkelse af den ovenfor nævnte Inger Rask, således at man nu rådede over de tre lærerkræfter, som omtaltes i skoleplanen. Ved nedlæggelsen af Kallerup Skole kom børnene herfra også til Skjoldborg, som dermed fik brug for en fjerde underviser. Det blev endnu en ung, nyuddannet lærerinde, Anna Vestergaard, som var på skolen indtil 1968, hvor hun blev gift Jensen og gårdmandskone i Kallerup.

Op igennem 1960'erne var der en del udskiftning i lærerstaben, men samtidig blev der oprettet flere nye stillinger. Ved den nye centralskoles oprettelse i 1955 var der altså tre fastansatte lærerkræfter. Da Carl Boesen gik på pension i 1973 og blev afløst som leder af Kr. Østergaard, var der tre gange så mange. Elevtallet var imidlertid også steget betydeligt, fra ca. 70 i 1955 til omtrent det dobbelte i midten af 1970'erne.

Nye lærere, nye tider

1960'erne blev på alle måder et forandringsens årti for Skjoldborg Skole. En repræsentant for den nye, unge generation af lærere var Gudrun Andreassen (senere gift Enevoldsen), der kom til skolen fra Hjørring i 1962 og blev der til 1994. Hun husker blandt andet, hvordan eleverne stadig blev overhørt, da hun kom til:

*"Hen imod slutningen af skoleåret kom skolekommissionen og skulle overvære vores timer og se hvad vi havde lavet i årets løb. Bøgerne skulle lægges frem, og alt hvad de havde skrevet, deres håndarbejde og alting. Det var lidt specielt."*⁴

Denne skik forsvandt dog også i løbet af første halvdel af 1960'erne. Gudrun Enevoldsen fortæller, at hun lod børnene tage de ting med hjem til jul, som de havde fremstillet i håndarbejde. Det medførte en påtale med ordene: "Det var vist ikke Grundtvigs mening!" Engang sidst i 1960'erne mødte hun og en anden kvindelig lærer op i lange bukser, hvilket på det tidspunkt var helt uhørt – "piger skulle gå i skørt!" Da først de havde brudt den barriere, fulgte de andre kvinder imidlertid hurtigt efter. Endelig blev der også slækket på tiltaleformen. Børnene i Skjoldborg havde, i modsætning til mange andre steder, aldrig sagt "De" til lærerne, men dog kaldt dem ved efternavn. Det ændrede sig også, da en ny generation efterhånden kom til.

De nye pædagogiske metoder, som de unge lærere bragte med sig fra seminariet, vandt efterhånden indpas. Den gammeldags overhøring, hvor eleverne én ad gangen blev hørt i det stof, de havde haft for, blev suppleret med gruppearbejde. Et andet nyt tiltag var specialundervisning. Hvis en elev ikke kunne følge med, havde det tidligere bare været ærgerligt – nu fik de svage elever den ekstra hjælp de havde brug for. I 1972 kom et nyt punkt på skoleskemaet: seksualundervisningen blev indført på alle landets skoler efter krav fra Undervisningsministeriet.

⁴ Interview med G. Enevoldsen 28.03.2011.

Carl Boesen var måske nok en lærer af den gamle skole, men beskrives i øvrigt generelt som en omgængelig og rar mand. Han og hans kone fik aldrig selv børn, så skolen var deres liv. De boede i lærerboligen, der lå klods op og ned ad skolen og deltog i konfirmationer, sølvbryllupper og lignende hos eleverne og deres familier. Det var almindeligt, at alle lærere blev inviteret med til den slags private fester, men ifølge Gudrun Enevoldsen ebbede det gradvist ud, og lærerne ville egentlig også helst være fri: *"Det kunne jo måske være hver aften i en hel uge!"* Generelt blev lærernes tilknytning til lokalsamfundet mindre; Gudrun Enevoldsen er én af de få, der igennem hele sin tid på skolen boede i eller lige uden for Skjoldborg – og stadig gjorde det i 2011. Til sammenligning var der ikke en eneste af de lærere, der i skoleåret 2010/11 var ansat på skolen, der boede i sognet.

Hvis lærernes tilknytning til Skjoldborg blev mindre i årenes løb, blev forældrekredsens tilknytning til skolen til gengæld større. En anden nyskabelse i 1960'erne var forældremøder og –konsultationer, der også kan ses som et udtryk for en ny forældregeneration, der involverede sig mere i børnenes hverdag. Ordningen startede i 1968 og gjaldt i første omgang kun 1. klasse, men blev hurtigt udvidet.

I 1969 fik Skjoldborg endelig en "ægte" 7-klasset skole, da man fik skolekommissionens tilsagn til oprettelse af endnu et lærerembede, som blev besat med endnu en nyuddannet, ung kvindelig lærer, Jette Eskildsen (senere gift Zetterberg) fra Løkken. Hun flyttede ind i en ledig lærerbolig på skolens grund og blev i øvrigt boende der indtil hun gik på pension i 2005 – den sidste lærer, der også boede i Skjoldborg.

Stor skole i lille kommune – lille skole i stor kommune

Carl Boesen gik på pension med udgangen af 1972, og selv om der var to ansøgere, valgte skolenævnet kontinuiteten frem for fornyelsen ved at "forfremme" Kr. Østergaard fra anden- til førstelærer. I Østergaards gamle stilling ansattes Laurids Mortensen, Videbæk.

Lederskiftet medførte måske ikke den store ændring i ledelsesstil, men faldt sammen med en række andre store forandringer i skolens hverdag. Timernes længde blev i 1973 skåret ned fra 50 til 45 minutter, og allerede fra skoleåret 1969-70 fik man fri om lørdagen, helt på linje med den generelle samfundsudvikling. Den ugentlige arbejdstid blev i 1966 skåret ned fra 45 til 44 timer. I 1970 blev den sænket yderligere til 41,75 og i 1974 til 40 timer. Over en femårs periode 1986-91 blev arbejdstiden så gradvist reduceret til de nuværende 37 timer om ugen. Samtidig blev antallet af ferieuger øget, fra 2 til 3 i 1955, til 4 i 1974 og til 5 i 1981. I 1998-2000 kom den sjette ferieuge til.

Kommunalreformen reducerede antallet af administrative enheder i Danmark voldsomt, fra 1388 sogne- og købstadskommuner til 277 primærkommuner og fra 25 til 14 amter. Dette fik også indflydelse på skolevæsenet. Skjoldborg-Kallerup Sognekommune blev en del af Thisted Kommune. Den nye kommune fik en skoledirektør og en skolekommission og blev inddelt i et antal distrikter, hver med én skole og ét skolenævn; en forløber for de senere skolebestyrelser.

Set fra Skjoldborg er det nemt at få det indtryk, at de lokale følte sig en smule tilsidesat. Nærdemokratiet var blevet mere fjernt med flytningen ind til Thisted, hvilket en række enkeltsager er med til at belyse.

I efteråret 1973 lanceredes en plan for udbygning og omstrukturering af kommunens skolevæsen. Blandt andet vedtog man at flytte Skjoldborgs overbygningselever fra Borgerskolen i Thisted til den netop renoverede og udbyggede Sjørring Skole. Skolenævnet for Skjoldborg Skole var ikke tilfredse med beslutningen, som man mente var baseret på *"lokalemæssige synspunkter, som ikke holder, set ud fra de nuværende klassers stigning i børnetal"*. I første omgang blev planerne henlagt, men med endnu en ny skolelov to år senere, blev undervisningspligten udvidet fra 7 til de nuværende 9 år, og skolekommissionen foreslog igen at flytte Skjoldborg til Sjørrings overbygningsdistrikt, hvilket man denne gang accepterede. Flytningen blev en realitet fra skoleåret 1975-76.

Lærer Boesen var efter sin afgang flyttet ind til byen, og hans gamle lærerbolig ved skolen blev foreslået indrettet til nyt skolekøkken. Skoledirektøren pegede i stedet på et andet lokale i kælderen. Samtidig foreslog han i 1974 indretningen af et *"indskolingsmiljø"*, så de mindste klasser i nogen grad blev skærmet af fra de større elever. Et samlet skolenævn og lærerråd var uenige i direktørens opfattelse, idet man mente, at *"alle børn, uanset alder, bør dele skolegård med hinanden"*.

Kommunens kulturforvaltning fastlagde det såkaldte lærerskematimetal, altså det samlede antal timer – og den medfølgende pose penge – hver enkelt skole fik tildelt til undervisning, og som skolen så selv måtte fordele mellem lærere og fag, selvfølgelig inden for folkeskolelovens rammer. I løbet af 1970'erne fik Skjoldborg Skole – og kommunens andre skoler – reduceret deres lærerskematimer flere gange. Man gjorde hver gang indsigelse og søgte om ekstrabevillinger, men uden held, og måtte altså gøre hvad man kunne med hvad man fik. Alligevel vedtog skolenævnet for året 1976-77, på trods af reduktionerne, at tilbyde ekstra undervisning i håndgerning, husgerning, sløjde og religion.

Skjoldborg Skole holdt imidlertid ikke op med at være foregangsskole på flere områder på trods af den centraliserede styring. Børnehaveklasse har eksisteret på udvalgte skoler i de større byer siden 1962, men det blev først gjort obligatorisk at tilbyde muligheden i 1980. Også her var Skjoldborg dog lidt forud for de fleste andre skoler på landet, da man allerede fra skoleåret 1978/79 oprettede en børnehaveklasse. Samme år indførtes såkaldt *"vintertid"*, således at skolegangen i vinterhalvåret begyndte og sluttede 20 minutter senere. Formålet var at undgå for lang ventetid for børnene i forbindelse med skolebuskørslen, som var blevet kædet sammen med Sjørring og skolerne i Thisted. Året efter indførtes vinterferie. I 1979 begyndte man udgivelsen af et skoleblad.

Ikke kun lærerskematimerne stod for skud; også de generelle budgetrammer blev tilsyneladende strammere fra omkring 1980. Skolenævnet søgte jævnlige om mere *"realistiske"* bevillinger til ting som bygningsvedligeholdelse, olie, undervisningsmidler og udendørs anlæg – nogle gange, men langt fra altid, med positivt udfald.

Skjoldborg Skoles ledere 1955-2011

Carl Boesen (1932) 1955-72

Kristian Østergaard 1973-88

Johnny Rud Andersen 1988-91

Claus Hjortdal 1992-96

Per Dahm 1996-2002

Karsten Gylling 2002-07

Birgit Luxhøj 2007-11

Oversigter over tilskud til alle kommunens skoler i disse år viser, at Skjoldborg Skole ikke var den eneste, der blev ramt af besparelser i "fattigfirserne"; i virkeligheden var der faktisk flere andre, der blev betydeligt hårdere ramt. Alligevel fortæller korrespondancen mellem skoleledelse, skolenævn og den kommunale forvaltning ganske tydeligt historien om, hvordan skolernes arbejdsvilkår i hvert fald ikke var blevet nemmere i de nye kommuner. Den økonomiske recession under Schlüter-regeringen gjorde sit til at forstærke denne tendens.

Af skolenævnreferaterne fremgår det, at enkelte forældre i denne periode begyndte at søge om at lade deres børn blive på deres gamle skole efter at de var flyttet til Skjoldborg skoledistrikt. Disse blev som regel imødekommet, da man ikke ville skille børnene fra deres kammerater. Ansøgninger om at lade børn starte på en anden skole, selv om de boede i distriktet, blev imidlertid ikke anbefalet, da man mente, at det ville udhule skolens elevgrundlag; hvis man først gav én dispensation af denne slags, ville man blive nødt til at gøre det samme med andre ansøgninger. Blandt andet søgte et forældrepar fra Vilsund (i Skjoldborgs distrikt) i 1981 om, at deres søn i stedet måtte starte i børnehaveklasse på Snedsted Skole, hvilket blev afvist, da man anså det for *"upædagogisk, at et barn starter i børnehaveklasse på en anden skole, end den man bagefter skal på"*.

I virkeligheden drejer det sig ikke om ret mange sager; sandsynligvis ikke flere end på andre tilsvarende skoler. Man må antage, at der igen er tale om en generel samfundstendens. Ansøgningerne handler stort set udelukkende om forældre, der gerne vil have deres børn på én af naboskolerne med overbygning, Snedsted og især Sjørring – sidstnævnte skulle børnene jo alligevel til i 8. klasse. Det tyder på, at man gerne ville sikre et kontinuerligt og homogent skoleforløb for sit barn i alle ti år. Omvendt tilhørte langt de fleste forældre jo det "tavs flertal", som enten gerne ville have fordelene ved den mindre, nære skole i de små klasser – eller måske bare ikke havde nogen mening om emnet, hverken for eller imod. Under alle omstændigheder kan man ikke ud fra de relativt få dispensationssager konkludere, at der var tale om en generelt faldende lokal opbakning til Skjoldborg Skole. Imidlertid fik de fleste forældre alligevel tildelt de ønskede dispensationer af kommunens skolekommission – stik imod anbefalingerne fra skolenævnet.

Første tilløb til skolelukninger

Selv om indbyggerne i Skjoldborg og Kallerup fortsat bakkede op om deres skole, faldt elevtallet drastisk i anden halvdel af 1970'erne. Fra 130-40 elever i 1978 var man allerede i skoleåret 1980/81 helt nede på 80, ikke mange flere end da skolen blev bygget i 1955. Den eneste logiske forklaring på denne voldsomme nedgang må være en generel fraflytning fra distriktet, især af børnefamilier.

I efteråret 1982 debatterede man i Thisted kommune en omstrukturering af skolevæsenet, og Skjoldborg var én af de skoler, der kom i spil på grund af det kraftigt reducerede elevtal. Skolenævnet tog initiativ til et møde med forældre-kredsen og et fællesmøde for alle skolenævnene i Sjørring overbygningsdistrikt. Man enedes om over for kommunens skolekommission at udtrykke ønske om fortsat at høre under Sjørring – om end Snedsted kunne komme på tale som alternativ – og om at føre Skjoldborg videre som årgang opdelt skole. Man henstillede endvidere til, at beslutningsprocessen blev fremskyndet, så man i det mindste vidste, hvad man havde at gøre med, inden næste skoleår.

I december fremlagde forvaltningen så sit forslag til den nye skolestruktur, ifølge hvilket flere mindre skoler skulle nedlægges, heriblandt Skjoldborg. Et efterfølgende forældrekredsmøde viste overvældende lokal modstand imod nedlæggelsen: 79% af de fremmødte ønskede skolen videreført som hidtil; 17% kunne acceptere, at den blev skåret ned fra 7. til 5. klasse; kun 3% var indforstået med en lukning.

Skolenævnet var delt i sagen. Alle var enige om, at en lukning er urimelig. En del af nævnet udtalte, at man på grund af de varslede store besparelser på skoleområdet så sig nødsaget til at anbefale den såkaldte "Vang/Sønderhå"-løsning (efter to andre små skoler i kommunen): en 4-klasset skole med børnehaveklasse samt 1.-5. årgang fordelt på 3 klasser. Resten af nævnet kunne ikke engang acceptere en sådan reduktion, da det

"blot vil være begyndelsen til enden. Vi ønsker skolen videreført som hidtil pga. den massive forældreopbakning, og da alt andet vil ødelægge det nære miljø, som både børn og voksne trives i. Desuden tvivler vi på, at besparelserne ved nedlæggelse eller reduktion vil være særligt store. De meget sparsomme oplysninger, der foreligger, berettiger efter vores mening i hvert fald ikke en så drastisk handling."

Debatten fortsatte i foråret 1983, også i de lokale medier. En lokal borger udtalte følgende:

*"Vi føler, at vi er ved at blive snigmyrdet. Byrådet forlanger, at man skal have 70 elever for at bevare status quo. Det har vi – og vi får endnu flere i de næste par år – men samtidig vil man beskære distriktet og altså reelt udhule vores elevgrundlag. (...) Med det stigende børnetal vil det være direkte tåbeligt at gøre skolen 5-klasset eller ligefrem nedlægge den helt."*⁵

Formanden for Skjoldborg Borgerforening udtalte:

*"Byrådet har reelt besluttet at nedlægge skolen. Ifølge loven har man ret til en afstemning, men byrådet forlanger 70 elever for at skolen skal forblive 7-klasset. Det er umuligt, hvis skolekommissionen bliver ved med uden videre at give forældre lov til at flytte deres børn til andre skoler. Lige nu har skolen 73 elever, så man kan hurtigt komme under grænsen. Man vil have en garanti for, at man stemmer om en 7-klasset skole, men den vil politikerne ikke give. De fritager sig selv for ansvaret ved reelt at lade kommissionen tage beslutningen for dem. Det opadgående børnetal gør, at der om et par år vil være ca. 85 elever i Skjoldborg. Skal skolen så gøres 5-klasset nu – og føres tilbage igen til den tid?"*⁶

Mens debatten rasede videre, søgte flere forældre om at få deres børn overflyttet til andre skoler. Skolenævnet afviste at udtale sig om konkrete sager på grund af den aktuelle usikre situation, da man ikke mente, at det alligevel ikke var den enkelte sag, der blev vurderet, men det generelle spørgsmål om nedlæggelser og skolestørrelser. Man overlod det derfor til skolekommissionen at "tage ansvaret for beslutningen".

Nævnet forsøgte nu at udnytte en bestemmelse i skolestyrelsesloven, som på dette tidspunkt gjorde det muligt at forlange en bindende folkeafstemning om en skoles fremtid, hvis en tilstrækkeligt stor del af distriktets indbyggere skrev under herpå. I Skjoldborg krævedes 286 underskrifter; man fik over 400. Afstemningen blev arrangeret, og både skoledirektøren og skolekommissionen blev spurgt, om det så var

⁵ Thisted Dagblad 28.03.1983.

⁶ Thisted Dagblad 09.04.1983.

en 5- eller 7-klasset skole, man stemte om. Begge forsikrede, at hvis Skjoldborg Skole blev bevaret, ville den også i fremtiden blive betragtet som 7-klasset – hvis det samlede elevtal ellers var over 70.

Afstemningen fandt sted den 14. juni 1983 og gav et overvældende flertal for bevarelse, hvorefter skolen var fredet, i første omgang de næste fire år. Ifølge en artikel i Thisted Dagblad dagen efter var valgdeltagelsen stor, og også mange ældre mødte frem – den ældste var 94! I artiklen glædede skoleleder Kr. Østergaard sig over, at skolen kunne fortsætte med 7 klassetrin, og at man nu kunne få arbejdsro.

Kort efter afstemningen søgte en gruppe borgere i Todbøl om at få distriktsgrensen flyttet, så de i stedet kom til at bo i Hundborg distrikt. Ansøgningen blev afvist, da der blandt ansøgernes familier kun var et enkelt skolepligtigt barn, mens en anden familie i området med 3 børn på skolen ikke ønskede at flytte grænsen. Endelig var nævnet ikke interesseret i, at skolens elevgrundlag blev svækket umiddelbart efter at den var blevet ”stemt hjem”.

Skoleleder Kr. Østergaard afgiver sin stemme i 1983. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

I de følgende år steg antallet af dispensationsansøgninger fra forældre om at få deres børn overflyttet til andre skoler, men nævnet fortsatte sin grundregel om ikke at anbefale ansøgninger, der mindskede skolens elevtal. Forældre, der flyttede fra distriktet, men ønskede at beholde deres børn på skolen, fik til gengæld anbefalinger med på vejen.

Balladen om fritidsordningen

Også hvad angik idéen om en skolefritidsordning var Skjoldborg forholdsvis tidligt på den, om end den faktiske etablering lod vente på sig. I foråret 1984 undersøgte Borgerforeningen grundlaget for en "børnepasningsordning", som kunne indrettes i den tidligere lærerbolig Langebeksvej 14, der ville blive ledig fra det kommende skoleår. En række forældre viste sig interesserede, ligesom flere forældre havde søgt om at få deres børn til Stagstrup Skole, der allerede havde en sådan ordning. Sagsgangen i kommunen var dog langsommelig; i efteråret vedtog man at lade ejendomsforvaltningen leje Langebeksvej 14 ud, foreløbig for et år, da man endnu ikke havde fået tilsagn om oprettelse af en fritidsordning.

De næste par år var der tilsyneladende ingen videre udvikling i sagen. Næste gang der skete noget, var i maj 1986, hvor Teknisk Forvaltning forespurgte, om lejemålet for Langebeksvej 14 kunne forlænges, eller skolen ønskede at disponere over bygningen til lærerbolig. Skolens svar lød, at man ikke havde brug for huset til lærerbolig, men at *"det vil være særdeles velegnet til den fritidsordning, som forhåbentlig snart bliver oprettet, så man vil gerne overtage bygningen til dette formål"*, gerne allerede fra det kommende skoleår. En undersøgelse af pasningsbehovet blandt de 6-14 årige havde vist, at der var rigeligt grundlag for en sådan ordning. Indtil videre skete der dog stadigvæk ikke mere i sagen.

I vinteren 1986-87 drøftede man igen skolens fremtid, foranlediget af et udspil fra skolekommissionen om friere skolevalg inden for distrikter, der hørte under samme overbygningsskole. Skjoldborgs skolenævn var umiddelbart positivt stillet over for friere valg, da man mente, det ville give større "ejerskab" til skolen for dem, der aktivt valgte den til. En forudsætning herfor måtte dog være, at skolen fik mulighed for at konkurrere med naboskolerne om eleverne på lige fod – blandt andet ved at få oprettet den fritidsordning, som man nu havde kæmpet for i flere år, og ved generelt at opgradere de fysiske faciliteter. Skolen måtte derfor have tilført de nødvendige økonomiske ressourcer. Man udformede en ny målsætning for skolen, hvori ud over fritidsordningen indgik andre nye tiltag som samordnet indskoling, samlæsning – også i de større klasser – og eventuelt etablering af andre fritidsaktiviteter *"i overensstemmelse med lokalsamfundets ønsker og behov"*.

Først i juni 1987 fik man endelig tilsagn fra kommunen til oprettelse af en fritidsordning. Skolen udsendte et brev til alle forældre og opfordrede indtrængende alle, der gerne ville have deres børn i fritidsordning, til at melde dem til i Skjoldborg, så en sådan kunne blive oprettet.

Langebeksvej 14 var ikke længere i spil til at huse fritidsordningen, så skolenævn og lærerråd foreslog en ombygning af skolekøkken og tilstødende lokaler, hvorved man kunne indrette et lokale hertil. Kulturforvaltningen valgte imidlertid i stedet at lade børnehaveklasse og fritidsordning dele lokale. I den forbindelse opstod den misforståelse, at skoleleder Kr. Østergaard havde anbefalet sidstnævnte løsning over for forvaltningen, hvorfor 3 af skolenævnets medlemmer skrev til lederen, anklagede ham for at være gået bag deres ryg og beskyldte ham for reelt at have forårsaget skolens lukning, da man nu ikke kunne tilbyde en forsvarlig fritidsordning og dermed standse "elevflugten". I et brev fra Kulturudvalget til nævnet kort efter blev det dog slået fast, at lederen ikke havde haft nogen indflydelse på kommunens beslutning, og nævn og leder blev, i hvert fald udadtil, forsonet. Ikke desto mindre valgte Østergaard allerede året efter at gå på førtidspension. Fritidsordningen blev dog endelig oprettet 1. september 1987 efter tre et halvt års ventetid, om end ikke med den optimale placering, man havde håbet på i den tidligere lærerbolig.

Skolen som lokalt kulturcenter

Med sin nye målsætning var Skjoldborg Skole på forkant med den politiske udvikling på landsplan. I maj 1987 vedtog et bredt flertal i Folketinget et radikalt forslag med titlen "Udviklingsprogram for folkeskolen og skolen som lokalt kulturcenter". Hovedindholdet var: 1. en mere tidssvarende samordning af det faglige, pædagogiske og sociale arbejde med eleverne (en forløber for SSP-ordningen); 2. En samling af børne- og ungdomsområdet i den kommunale forvaltning til afløsning for de gamle social-, fritids- og skoleforvaltninger; og 3. Øgede bevillinger til folkeskoleområdets forsøgsarbejde og større frihed til den enkelte skole i anvendelsen af dens økonomiske midler. Det konkrete resultat af forslaget blev nedsættelsen af "Folkeskolens Udviklingsråd", som fik til opgave at behandle og støtte udviklingsprojekter på skoler over hele landet.

Folketingets nye tiltag nåede også til Skjoldborg. I januar 1988 oprettede en gruppe borgere "SKAK 88" (**SK**joldborg **A**ktivitets- og **K**ulturcenter), som havde til formål at gøre skolen til et lokalt kulturhus, der *"efter skoletid [skal] omfatte et alsidigt kultur- og fritidstilbud, der formidles i et tæt samarbejde med lokalsamfundets foreningsliv"*. Idéen var at søge tilskud fra den nyoprettede pulje til forskellige aktiviteter; skolen fik nu endelig mulighed for at blive til det "kulturpalads", som Thisted Amts Tidende havde kaldt den ved indvielsen i 1955. Centrets motto var inspireret af "arbejderdigteren" Carl Scharnberg:

"Ingen kan alt. Alle kan noget. Sammen kan vi det hele! Spørgsmålet er: Hvad er det, vi vil?"

Kristian Østergaard valgte som nævnt at gå af med udgangen af skoleåret 1987/88 efter godt 33 år i skolens tjeneste. Hans efterfølger blev hentet udefra: Johnny Rud Andersen kom fra en stilling i Jakobshavn på Grønland, og han kom i høj grad til at stå som primus motor på det nye kulturcenter.

Skjoldborgkoret, en udløber af kulturcentrets aktiviteter. Foto: privat eje.

Allerede i sin første sæson, vinteren 1988/89 bød SKAK 88 på sportslige aktiviteter som gymnastik, badminton og bordtennis i skolens gymnastiksal. Disse blev hurtigt suppleret med indendørs fodbold, dilettantteater og musikalske tiltag som korsang og undervisning i forskellige instrumenter. I december 1988, tre måneder efter opstarten, var centret oppe på ca. 90 deltagere hver mandag aften og søgte derfor en forøget bevilling fra Folkeskolens Udviklingsråd.⁷ Ansøgningen blev efterkommet med 72.600 kr. for 1989 og 40.200 for 1990, hvilket stort set svarede til det søgte.

Igen i farezonen

I efteråret 1989 kom emnet skolelukninger igen på dagsordenen, da kommunen skulle spare ikke mindre end 38 millioner på budgettet for 1990. Ifølge formanden for skolekommissionen var det umuligt at bevare alle 19 skoler i Thisted Kommune. De fire mindste landsbyskoler (Sønderhå, Vang, Vandet og Skjoldborg) var i spil, men også en overbygningsskole som Sjørring, der kostede relativt meget i drift og ikke havde de bedste bygninger. Samtidig med besparelserne ønskede man dog også at nedlægge de nuværende skolenævn og skolekommissionen og erstatte dem med bestyrelser ved de enkelte skoler, hvilket ifølge politikerne skulle give de lokale større mulighed for at påvirke deres egen skole.⁸

Ifølge formanden for Thisted-Hanstholm Lærerkreds kunne en skole ganske vist blive for lille (højere udgifter pr. elev, for små klasser, tvunget samlæsning, manglende faglokaler), men samtidig var der store fordele ved den lokale tilknytning: nærhed, tryghed, et stærkt pædagogisk miljø – og ikke mindst skolens rolle som lokalt samlingssted og kulturcenter, også uden for skoletiden, hvad de nylige tiltag i Skjoldborg jo var et godt eksempel på. Samtidig turde ingen af politikerne rigtig tage et standpunkt på grund af det forestående kommunalvalg: *"Viljen til at bruge kommunale penge på skolevæsenet er større hos nogen end hos andre!"*⁹

Den anstrengte økonomiske situation kunne også mærkes i Skjoldborg. Ved kommunens budgetforlig for 1990 blev tilskuddet til lejrskoler fjernet, så den enkelte skole og forældrene fremover selv skulle skaffe alle pengene. Samtidig blev de afsatte beløb til vedligeholdelse af bygninger og inventar endnu en gang beskåret. Skolenævnet måtte således søge om en ekstrabevilling til udskiftning af nedslidte lamper i klasseværelserne: *"Én af gangene faldt én af lamperne ned på katederet foran en lærer midt i timen, og den gik i tusind stykker. Et held den ikke ramte læreren (eller en elev)!"*

Den lokale opbakning blev dog ikke mindre; tværtimod voksede den måske endda i trods. Borgerforeningen gik i 1989 frem fra 158 til 200 medlemmer og havde gang i mange forskellige projekter, ligesom kulturcentret, *"takket være skoleleder Johnny Rud Andersens store indsats"*,¹⁰ fortsat havde fremgang.

Fra skolens side gjorde man sit for at overbevise politikerne om, at Skjoldborg Skole havde en fremtid. Ifølge en prognose over børnetallene fra februar 1990 ville elevtallet (fraregnet eventuel til- og fraflytning) stige fra 63 i skoleåret 1990/91 til 99 elever i 1996/97, altså en stigning på næsten 50%!

⁷ Thisted Dagblad 19.12.1988.

⁸ Thisted Dagblad 29.07.1989.

⁹ Thisted Dagblad 10.08.1989.

¹⁰ Thisted Dagblad 27.01.1990.

Da 6 nye børn ønskedes indskrevet i Skjoldborg Skoles SFO fra skoleåret 1990/91, søgte man kommunen om lov til at udvide åbningstiderne. I foråret 1990 besluttede Børne- og Kulturudvalget imidlertid, at alle fritidsordninger med under 7 børn skulle nedlægges til sommerferien. Da Skjoldborg på det tidspunkt kun havde 6 børn, måtte den således betragtes som nedlagt – selv om man altså kunne forvente en fordobling af det antal efter ferien.

Det nedsatte embedsmandsudvalg offentliggjorde i april 1990 sit forslag til sanering af kommunens økonomi. På skoleområdet indebar forslaget lukning af ikke færre end 9 af 19 skoler: Borgerskolen, Hillerslev, Hundborg, Vorupør, Øsløs, Sønderhå, Vandet, Vang – og Skjoldborg. De første fem skoler kunne tidligst nedlægges fra skoleåret 1991/92; de sidste fire var i 1983 blevet reddet af afstemninger, men kunne derfor uden videre nedlægges nu. Den bestemmelse, der dengang havde femkaldt afstemningerne, var nu fjernet fra skolestyrelsesloven, så den mulighed eksisterede ikke længere.

Forslaget fremkaldte voldsomme reaktioner i de lokalsamfund, der kunne blive berørt, blandt andet med en større demonstration foran rådhuset i Thisted. Børne- og Kulturudvalget trak derfor noget i land i forhold til embedsmændenes model og foreslog for Skjoldborgs vedkommende en sammenlægning med naboskolen Stagstrup, således at 0.-3. klasse skulle undervises det ene sted og 4.-7. klasse det andet. Skolebestyrelsen afslog bestemt dette forslag med klart mandat fra forældrene; man anså den påståede økonomiske og lokalemæssige gevinst ved en sammenlægning for mangelfuldt underbygget og henviste desuden til det stigende børnetal i distriktet.

Udvalget genovervejede sagen, kiggede igen på økonomien og medgav i august 1990, at en sammenlægning med Stagstrup ikke ville medføre den ønskede besparelse, da blandt andet udgifterne til transport af børnene ville forøges voldsomt. Desuden tog man den overvældende modstand blandt forældrene i begge distrikter til efterretning og indstillede således til byrådet, at begge skoler, herunder også SFO, fortsatte som hidtil.

Udvikling og modernisering

Tilslutningen til Kulturcentret voksede fortsat, og man søgte derfor om nye bevillinger fra Udviklingsrådet for 1991 og 1992, dels for at udnytte projektets momentum og dels for at undgå en øget brugerbetaling, som kunne skræmme folk væk igen. Ansøgningen blev dog denne gang afslået, idet projektet nu var veletableret og man ikke længere anså det for en forsøgsordning, som var det rådets bevillinger var beregnet til.

Styregruppen for centret, stadig med skoleleder Johnny Rud Andersen i spidsen, måtte altså finde alternative muligheder. Man søgte kommunen om – og fik – lov til at benytte sognegården til arrangementer vederlagsfrit, mod at brugerne selv gjorde rent efter sig. Kulturcentret fortsatte indtil 1999 som en selvstændig enhed under skolen. Siden 2000 har Borgerforeningen i samarbejde med skolen på mere løs basis udsendt en halvårlig aktivitetskalender; der er altså den dag i dag talrige arrangementer i Skjoldborg, der kan betragtes som udløbere af det arbejde, der blev sat i gang af en flok initiativrige borgere i 1988.

I disse år indførtes også computere på Skjoldborg Skole, sandsynligvis som ét af de første steder i landsdelen. Johnny Rud Andersen var også her foregangsmand som skolens første EDB-vejleder. Imidlertid fik han fra januar 1992 nyt job som inspektør ved Thyborøn Skole og blev i april afløst af Claus Hjortdal, der i store træk fortsatte Andersens linje og blandt andet øgede satsningen på EDB, således at skolens "maskinpark" på dette område over de næste fem år både blev forøget og gjort tidssvarende. Også arbejdet med kulturcentret førte Hjortdal ihærdigt videre.

Ét af de første tiltag, som den nye leder og skolebestyrelsen kom til at stå for, var en række principper for samordnet indskoling, altså samlæsning og anden fælles undervisning på tværs af de mindste årgange. Formålet var at give børnene en større social berøringsflade; at give lærerne mulighed for gensidig inspiration; at skabe en mere glidende overgang fra børnehave til skole; samt bedre at kunne tilgodese den enkelte elev med hensyn til modenhedsgrad og indlæring. Også her var Skjoldborg på mange måder foregangsskole. Rent praktisk udmøntede det sig i tre deciderede emneforløb à 14 dage samt yderligere nogle fælles timer mellem 0. og 1. klasse i løbet af skoleåret. Efter de første to år blev ordningen evalueret og bedømt meget positivt.

Den lokale kunstner Freddy Eriksen havde selv sine børn gående på skolen og donerede dette kunstværk, et bemalet betonæg, ved 40-års jubilæet i 1995. Huset i baggrunden er en tidligere lærerbolig, som på dette tidspunkt husede skolens fritidsordning.
Foto: Klaus Madsen.

Ved skolens 40-års jubilæum i november 1995 var man således helt med på noderne, i hvert fald på det pædagogiske område. Den lokale forankring var også lige så stærk som altid. Som Claus Hjortdal skrev i jubilæumsskriftet:

*"Alfa og omega for en god skolegang er et stærkt og tæt skole/hjem-samarbejde. Vi er glade for, at vi på skolen har en aktiv og interesseret forældrekreds og ditto skolebestyrelse, der giver os muligheden for at give eleverne den bedste undervisning også i årene fremover, så uanset at pædagogikken skifter i de næste 40 år, vil skole/hjem-samarbejdet altid stå som det centrale. [...] Jeg ønsker og håber, at skolen også i de næste 40 år må stå som et naturligt samlingssted for alle i vort område."*¹¹

Hjortdal kom dog ikke selv til at være en del af den fremtidige udvikling. I august 1996 forlod han, ligesom Johnny Rud Andersen havde gjort, Skjoldborg til fordel for en stilling andetsteds. Han kom til Øster Jølby Skole på Mors og fik senere en karriere i brancheorganisationen Skolelederforeningen, hvor han har været formand og i 2011 stadig er medlem af bestyrelsen. I den kapacitet har han i øvrigt deltaget aktivt i den seneste debat om skolelukninger og talt for at bevare så mange af de mindre landsbyskoler som muligt, da det efter hans mening både styrker lokalsamfundene og det pædagogiske miljø for børnene.

Claus Hjortdals afløser som leder blev Per Dahm, der også måtte overtage de slåskampe, som forgængerne havde haft med kommunen om budgetter og bevillinger. Grundet pladmangel ønskede skolen at overtage sognegården og benytte den store sal (med scene) til musiklokale, den lille til børnehaveklassen, der hidtil – højst uhensigtsmæssigt – havde delt lokale med skolekøkkenet. Derudover søgtes om 100.000 kr. til ombygning af lokalerne til det nye formål. Begge dele bevilgedes; desværre viste det sig hurtigt, at alene opfyldelse af brandmyndighedernes krav til lokalerne ville beløbe sig til over 40.000 ekstra, som man derfor søgte om.

Desuden ønskede man at gennemføre en generel renovering og ombygning af skolen, så både klasseværelser, faglokaler, toiletforhold, kontorer mv. kunne bringes op til en moderne standard. Dette ville komme til at koste godt 200.000 mere, som man derfor også havde brug for. Endelig havde også fritidsordningen brug for en opdatering. Da hele kommunens fælles-bygningskonto for skoler lød på 300.000 kr. for 1997, anlægskontoen til renovering og modernisering på 1,5 millioner, og da Skjoldborg langt fra var de eneste med behov, fik man kun bevilget cirka halvdelen af det søgte. Man måtte derfor nøjes med at gennemføre første fase af den planlagte ombygning – og det endda kun delvis – i efteråret 1996 og foråret 1997. Efter endnu en ombygning i 2000-01 fik skolen i store træk den fysiske fremtoning, som den har i dag.

Fornyelsestrukturbat

I foråret 1999 stod de små skoler igen for skud. Et oplæg om flytning af 7. klasserne til overbygningsskolerne blev dog blankt afvist af formændene for kommunens skolebestyrelser; kun Sjørring lod til at være positivt indstillede.

¹¹ Hjortdal 1995: 3.

Til gengæld indledtes et større samarbejde mellem skolerne i de enkelte overbygningsdistrikter. Skjoldborg var siden sidste strukturdebat blevet flyttet fra Sjørring til Snedsted Skoles distrikt, og her vedtoges – på Snedstedes initiativ – en række aktiviteter for 5.-7. klasse, der skulle lette elevernes overgang til en ny skole og nye klasser, blandt andet fælles udflugter, indbyrdes besøg på hinandens skoler, fælles idrætsdage og fælles lejrskole for 7. klasserne. Samarbejdet indledtes fra skoleåret 2000-01. Desuden indgik lærerne ved de forskellige skoler i et tættere pædagogisk udviklingssamarbejde med workshops, kurser osv.

I efteråret 2002 besluttede byrådet at nedsætte et skolestrukturudvalg med repræsentanter for politikere, skolebestyrelser, skoleledere og Danmarks Lærerforening. Udvalgets kommissorium: 1. Aktuell status over kommunens skolevæsen; 2. Forslag til en fremtidig struktur, herunder de økonomiske, personale- og bygningsmæssige samt pædagogiske overvejelser; og 3. Anbefaling i forhold til forslagene.

7. klasses skolernes bestyrelser mødtes for at vælge deres repræsentant i udvalget og finde fælles fodslag. Man var enige om som udgangspunkt at kæmpe for at bevare alle skoler – inklusiv 7. klasse, da 6. ellers bare ville stå for skud næste gang. For at styrke sin sag skulle man dels spille på skolens betydning for lokalsamfundet i forhold til at undgå affolkning, dels på prognoser for elevtallet de kommende 5-6 år. Endelig måtte man forsøge at komme med reelle alternativer til lukninger, herunder primært øget samarbejde skolerne imellem. En arbejdsgruppe blev nedsat med repræsentanter for alle skolerne; deres repræsentant i udvalget skulle så fremføre hele gruppens synspunkter.

Debatten og udvalgsarbejdet fortsatte hen over vinteren og foråret 2003. Et flertal i arbejdsgruppen mente, at man burde arbejde for på de skoler, der var små nok (under 150 elever) at få indført en såkaldt "landsbyordning", dvs. et formaliseret samarbejde (fælles ledelse mm.) mellem skole/SFO og børnehave. Desuden ville man arbejde for en model med kun én enkelt overbygningsskole (8.-10. kl.) for hele kommunen, mens de øvrige 9. klasses skoler blev reduceret til 7. Fordelene skulle være et samlet kraftcenter med mange tilvalgsmuligheder for eleverne og (ved placering i Thisted) en mere naturlig og glidende overgang til ungdomsuddannelserne. Denne model blev dog igen forkastet som urealistisk.

I Skjoldborg blev der taget godt imod idéen om en landsbyordning. Skolen blev betragtet som et vigtigt midtpunkt for lokalsamfundet, der hjalp ejendommene i området med at bevare deres værdi, gjorde det mere attraktivt for potentielle tilflyttere og i det hele taget var med til at gavne udviklingen lokalt. Man var dog åben over for en yderligere optimering af ressourceudnyttelsen for skolevæsenet i Thisted Kommune (der i forvejen var billigt, sammenlignet med resten af Viborg Amt), herunder landsbyordning og eventuelt tættere samarbejde med Stagstrup. I november 2003 besluttede byrådet så, at tiden ikke var moden til endnu en reform af skolestrukturen. Man vedtog at beholde den nuværende struktur, men samtidig opfordre de skoler, for hvem det var relevant, til at søge at oprette en landsbyordning.

I løbet af 2004 arbejdedes videre med denne anbefaling. På kommunens foranledning blev der holdt en række fællesmøder for at undersøge grundlaget for en landsbyordning, ligesom man indhøstede erfaringer fra Vorupør, der allerede havde etableret en sådan ordning.

Samtidig svarede Stagstrup positivt på en henvendelse vedrørende samarbejde, hvilket også førte til nogle fællesmøder mellem de to skoler samt de tilsvarende børnehaver i Skjoldborg og Vilsund. Alle var for så vidt positive over for et tættere og mere formaliseret samarbejde, men det blev hurtigt klart, at Stagstrup Skoles bestyrelse ønskede ét distrikt med én skole på én lokalitet (man må formode i Stagstrup), mens

Skjoldborgs bestyrelse foretrak en model med én skole (fælles ledelse) fordelt på to undervisningssteder, da det var vigtigt for landsbyen at bevare den lokale skole. Man kunne dog enes om i givet fald at starte med Skjoldborgs forslag og derefter lade udviklingen bestemme den endelige udformning – og så i mellemtiden udbygge samarbejdet om kreative fag og muligheder for fritidsaktiviteter. Endelig var det vigtigt for alle parter, at forældrekrederne bag alle fire institutioner blev hørt, så en endelig løsning havde den lokale opbakning.

På et møde med Børne- og Kulturudvalget i april 2005 foreslog repræsentanter for de to skoler følgende model: Indskoling (0.-3. kl.) kun i Skjoldborg, 4.-7. kl. kun i Stagstrup. SFO begge steder (hvilket ville kræve ombygning i Skjoldborg for at leve op til kravene). Fælles ledelse, bestyrelse og teknisk personale. Alternativ: Landsbyordning "4-i-1", altså med begge skoler og begge børnehaver bevaret fuldt ud, alle i et integreret samarbejde med hinanden. Fordele ved sidstnævnte model: Bevarelse af institutioner i landsbyerne; opfyldelse af skolelovens intentioner om afdelingsopdeling; øget samarbejde mellem lærere og pædagoger til fordel for børnene; institutioner af en størrelse, der kunne leve op til moderne krav; styrkelse af ledelsen til gavn for alle; fjernelse fra institutionsstørrelser på grænsen af eksistensminimum; rationalisering af driften; udnyttelse fordelene ved skoler af forskellig størrelse. Man drøftede dog også andre scenarier, herunder samarbejde med Snedsted Skole, der i forvejen var overbygning for både Skjoldborg og Stagstrup.

Hele skolen samlet til fotografering ved jubilæet i 2005. Foto: Skjoldborg Skole.

Karsten Gylling havde allerede i 2002 afløst Per Dahm, efter at denne var blevet leder ved Sjørring Skole. Det var således ham, der ved skolens 50-års jubilæum i november 2005 kunne gøre status over det sidste halve århundrede – midt i samarbejdsforhandlinger, der imidlertid lå stille netop på det tidspunkt, idet man jo under alle omstændigheder skulle have politikernes velsignelse for at kunne føre noget ud i livet og derfor var enige om at afvente resultatet af kommunalvalget samme måned, der skulle sammensætte det første byråd for den nye store Thisted Kommune, som efter Folketingets vedtagelse af kommunalreformen ville blive en realitet 1. januar 2007. Sammenlægningen af de gamle Thisted, Hanstholm og Sydthy Kommuner ville naturligvis også bringe nogle helt andre perspektiver i spil i forhold til skolestrukturen.

I foråret 2006, efter veloverståede valg til både byråd og skolebestyrelse, fortsatte lederne fra de tre skoler sonderingerne omkring et samarbejde. Skjoldborg var på dette tidspunkt villige til eventuelt at afgive 7. klasse, mens Stagstrup umiddelbart var mest skeptisk indstillet. Den nyvalgte bestyrelse gav Gylling mandat til at arbejde videre sammen med Snedsted – med eller uden Stagstrup, der valgte at droppe ud af forhandlingerne. Det førte til følgende forslag for de to tilbageværende skoler i maj 2006:

Etablering af fælles skole fra skoleåret 2006-07. 0.-6. klasse samt specialundervisning for mellemtrinnet i Skjoldborg. 0.-9. klasse samt jobklasse for overbygningen og centerklasse (for børn med særlige vanskeligheder) i Snedsted. Lederen i Snedsted bliver leder for hele skolen. Lederen i Skjoldborg bliver afdelingsleder, det samme gør en nyoprettet leder af indskolingen i Snedsted. Ny fælles bestyrelse, fælles MED-udvalg, fælles lærer-/pædagogisk råd og fælles servicelederfunktion. De to undervisningssteder holdes budgetmæssigt adskilte.

Denne model blev anbefalet af kommunens skolechef, men indtil videre afslået af børne- og kulturudvalget idet man mente, at en drøftelse af den samlede skolestruktur i den nye storkommune burde afventes. Forslaget lå dog meget tæt på det, der et par år senere blev en realitet. I mellemtiden arbejdede Skjoldborg Skole, SFO og børnehaven videre med planerne om en landsbyordning. De lovmæssige forudsætninger (max 150 elever på skolen og 900 indbyggere i landsbyen) var til stede, og politikerne havde jo tidligere erklæret sig positive over for idéen.

I maj 2007 kom kommunens Børne-, Familie- og Kulturudvalg så med sine anbefalinger omkring den fremtidige skolestruktur. Udvalget var dog delt på flere punkter. Kun tre ud af fem medlemmer stemte for en flytning af 7. klasserne til overbygningsskolerne; de sidste to mente, at det burde overlades til skolerne selv at bestemme. Hvad angik Skjoldborg og Stagstrup, stemte to medlemmer for at lukke begge skoler og overføre alle eleverne til Snedsted. To ønskede Skjoldborg lukket og eleverne til Stagstrup! Endelig stemte et enkelt medlem imod dette punkt og foretrak et formaliseret samarbejde mellem de pågældende skoler. I det hele taget viste udvalgets behandling af de i alt 11 punkter omkring skolestruktur, at helt snævre lokale hensyn, bevidst eller ej, spillede en stor rolle for politikerne.

Samtlige 13 af de skoler i kommunen, der ifølge forslaget stod til at blive reduceret eller lukket helt, sendte nu en fælles protestskrivelse til byrådet. Man mente ikke, at de påståede besparelser var troværdige, når ekstraudgifterne ved skolelukninger blev taget i betragtning: nybyggeri ved de eksisterende skoler, der pludselig skulle rumme betydeligt flere elever, samt transport af mange flere børn over længere afstande. Endelig gjorde man opmærksom på de andre tiltag, der blev gjort for at trække veluddannede børnefamilier til Thy, og stillede sig uforstående over for en skolepolitik, som man anså for stik modsatrettet.

Udvalget tog indsigelserne fra skolebestyrelser og andre til efterretning, og i juni måned fremsatte man så et modificeret forslag. Nu skulle en række skoler, herunder Skjoldborg og Stagstrup, gøres til såkaldte undervisningssteder med 0.-3. klasse, administrativt underlagt overbygningsskolerne. Man ville dog stadig anbefale landsbyordningen hvor det var muligt, og de frigivne økonomiske ressourcer skulle holdes inden for folkeskoleområdet. Denne indstilling blev i første omgang vedtaget af byrådet.

I et forsøg på at redde i det mindste 4.-5. klasse i Skjoldborg og Stagstrup arbejdede de to skoler og Snedsted fortsat med idéen om et samarbejde under titlen "Folkeskolen Midtthy". Stagstrup trak sig dog

hurtigt ud af processen, da man ikke engang ville afgive 6.-7. klasse og i øvrigt ikke kunne acceptere idéen om én fælles bestyrelse. Skjoldborg og Snedsted gik videre alene og nåede frem til et fælles høringssvar til kommunen.

Skjoldborg Skoles elevtal 1955-2011

1955: 70	1990: 63
1958: 125	1996: 99
1978: 136	2000: 96
1980: 80	2005: 74
1982: 73	2008: 45
1988: 67	2011: 53

Visionen for "folkeskolen Midtthy" indeholdt følgende hovedpunkter: Skjoldborg skulle have 0.-6. klasse, Snedsted 0.-9. samt jobklasse og centerklasse. Inspektør og viceinspektør i Snedsted skulle være ledere for hele organisationen, mens lederne af indskolingen i Snedsted og af Skjoldborg Skole skulle have titel af afdelingsleder. Én fælles bestyrelse skulle have både forældre-, medarbejder- og elevrepræsentanter for begge skoler. Der skulle tilsvarende være ét pædagogisk eller lærerråd, ét sekretariat (med medarbejdere begge steder) og ét hold teknisk servicepersonale (på sigt med skiftende tjenestested).

Man kunne derimod ikke acceptere byrådets beslutning om at reducere Skjoldborg Skole til en afdeling under Snedsted med 0.-3. kl. Det ville "gøre elevtallet så lille, at det blev for vanskeligt at skabe et udfordrende miljø for elever, personale og ledelse". Man opfordrede desuden byrådet til at

undersøge juraen omkring den landsbyordning, man selv havde anbefalet, idet man ikke var sikker på, at en skole til 3. klasse ville give mulighed for en sådan.

I sidste ende trak byrådet så meget i land, at Skjoldborg Skole fik lov til at fortsætte, fra 2007 som undervisningssted op til 5. klasse under Snedsted Skole. Idéen om en landsbyordning var dog ikke død.

Sidste mand lukker og slukker

Midt i usikkerheden om skolens fremtid valgte Karsten Gylling at søge andre græsgange, og i oktober 2007 tiltrådte så Birgit Luxhøj, der skulle blive Skjoldborg Skoles sidste leder. I begyndelsen så det dog stadig lyst ud. Skolen havde netop fået lov til at fortsætte, og efterfølgende blev den landsbyordning, man nu i flere år havde kæmpet for sammen med børnehaven, endelig en realitet.

Det sidste ord om skolestrukturen i Thisted Kommune var imidlertid ikke sagt endnu. I 2010 dukkede spørgsmålet igen op på den politiske dagsorden på grund af de stadigt faldende børnetal. Beregninger ud fra fødselstallene viste, at det samlede elevtal på kommunens skoler ville med gennemsnitligt 110 pr. år over de næste fem år. Efter endnu en udmarvende proces nåede byrådet i december samme år frem til en

beslutning: Skolerne i Stagstrup og Hundborg blev nedlagt; det samme gjaldt både skoler og børnehaver i Klitmøller, Øsløs og Skjoldborg.

Beslutningen fremkaldte stærke reaktioner – ligesom det havde været tilfældet hver af de foregående gange, når skoler var blevet reduceret eller lukket helt. Flere steder blomstrede idéen om at etablere friskoler, og i Klitmøller fik en forældrereds mulighed for at overtage den nedlagte folkeskoles bygninger til netop dette formål. Også i Skjoldborg var idéen på tale, men nåede aldrig rigtig videre.

Sidste skoledag på Skjoldborg Skole blev den 24. juni 2011, og efter sommerferien fortsatte alle elever på nær tre samt de lærere, der ikke valgte at gå af på grund af alder, i Snedsted. Helt tomt blev der nu ikke i de 56 år gamle bygninger, idet STU, den "Særligt Tilrettelagte Ungdomsuddannelse" for unge med særlige behov, rykkede ind i stedet. Børnehaven, beliggende lige ved siden af skolen, blev overtaget af en forældrereds, der drev den videre som fribørnehave.

Skolen i landsbyen

Af Mie Buus

Skjoldborg Skole var på mange måder en ganske almindelig landsbyskole, og der har været en høj grad af identifikation mellem skole og landsby. Med sine 53 elever i skoleåret 2010/11 hørte skolen dog til blandt kommunens mindste med en fordeling af elever, hvor hovedparten bor på landet og færre i selve landsbyen. Tidligere var en stor del af forældrene beskæftiget ved landbruget og andre med handel og håndværk i landsbyen. I 2011 pendlede en stor del af forældrene til Thisted på arbejde.

Gennem de sidste 30 år har Skjoldborg Skole kæmpet med generelt faldende elevtal. Den udvikling skyldes først og fremmest en affolkning af landsbyen Skjoldborg, der er sket gennem de seneste år. Landsbyen har langsomt, men sikkert, mistet betydning og funktioner. Derved ligner landsbyen Skjoldborg mange andre mindre byer i landsdelen og i andre dele af Danmark.

Skjoldborg består i dag stort set af en hovedgade med nogle mindre villaveje, som ligger parallelt med Oddesundvej, én af kommunens hovedfærdselsårer. Forretningslivet består af en for landsbyen ret stor og velbesøgt slagterforretning samt en tømrerforretning og en smed. I 1970'erne og 80'erne var der dog mere forretningsliv med købmand, frisør, bager osv. Tidligere spillede Indre Mission en stor rolle i landsbyen, hvor KFUM og KFUK var aktive. Der blev arrangeret foredragsaftener, møder og komsammen i præstegården, missionshuset eller i den nye sognegård, der blev bygget samtidig med skolen. Her blev der holdt forskellige arrangementer, blandt andet blev så godt som alle større private fester holdt i Sognegården.

Skjoldborg Skole blev indviet som ny centralskole i 1955. Bygningsmassen står i dag stort set uændret, på nær enkelte ombygninger og fornyelser med hensyn til toiletter og køkken. Sognegården blev lagt til skolen midt i 1990'erne, da skolen havde behov for at udvide. Siden har skolen fungeret som landsbyens samlingssted, og den har lagt lokaler til det lokale forenings- og kulturliv.

I 1998 blev der oprettet en børnehave ved skolen, som i dag er omdannet til fribørnehave for ca. 25 børn. Fribørnehaven kom i stand på baggrund af et stærkt ønske fra forældrene, da byrådet besluttede at lukke den kommunale børnehave på stedet samtidig med skolen.

Der har altid været en god lokal opbakning til skolen, der efterhånden har fungeret for flere generationer af familier fra Skjoldborg og Kallerup. Én af de karakteristiske ting ved Skjoldborg Skole er, at flere generationer har gået på samme skole. Adskillige af de forældre, der havde børn på skolen, da den lukkede i 2011, har selv haft deres skolegang på stedet. Jenny Thomsen fortæller: "Min mor og alle hendes søskende har gået i Skjoldborg. Mig og mine søskende har gået her. Vores børn har gået her, og 7 af vores børnebørn!" Sådanne omstændigheder har sandsynligvis medvirket til det gode forældreengagement i forhold til skolen samt en følelse af at "det er vores skole".

Da lærer Susanne Mortensen kom til Skjoldborg Skole i 1993, var der stadig en del forældre, som var beskæftiget ved landbruget. Da hun første gang indkaldte til forældremøde kl. 19, fik hun at vide, at det var

for tidligt. "Dengang var der stadig mange forældre, som skulle røgte eller malke", husker hun. Samtidig påpeger hun, at der på det tidspunkt var en del børn, som havde en mor derhjemme eller en mor på deltid. Det betød, at det var muligt at trække på flere forældre, når der skulle arrangeres kørsel til forskellige aktiviteter. Dengang var der stadig en del børn, der talte dialekt. I dag er det sjældent, hun hører eleverne tale dialekt, men hun mener nok, at der stadig tales nogen dialekt i hjemmene – så "måske er børnene faktisk tosprogede", konkluderer Susanne Mortensen.

Umiddelbart virkede eleverne som en ret homogen gruppe, hvor alle kender hinanden godt. En stor del af dem ses i fritiden og går til spejder og sport sammen. Der er kun en enkelt elev på skolen med anden etnisk baggrund; En dreng, der kommer fra Congo, og som er plejebarn. Han er tilsyneladende faldet godt til på skolen og er med i de aktiviteter, der foregår.

En forælder beskrev forholdene på Skjoldborg Skole sådan: "Der har egentlig ikke været de store sociale problemer på Skjoldborg Skole. Det har der heldigvis ikke! Det er nok lidt af et tilfælde. Det er meget få skilsmisser, ulykker eller andre alvorlige hændelser, som har præget skolen".

Ny skolestruktur og farvel til en række små skoler i Thisted Kommune

Skolestrukturen har ofte været på den politiske dagsorden gennem de sidste 30 år, og i den forbindelse har Skjoldborg Skole flere gange været nævnt og i spil – ikke nødvendigvis med det scenarium at lukke skolen, men der har været kig på skolen, når kommunens budget skulle lægges. Her har skolens elevtal og omkostninger spillet en rolle, når ressourcer til skolerne skulle fordeles. Da skolen lukkede i juni 2011, gik der 53 elever på skolen og omkostningerne pr. elev løb op i ca. 84.000 kr.¹²

Skolens elevtal har varieret gennem årene. Da den unge lærer Anna Vestergaard blev ansat i 1958, var der ca. 125 elever på skolen; et antal, der holdt sig stabilt gennem hele hendes tid på skolen frem til 1968. Gennem de sidste 30 år er elevtallet imidlertid dalet. I 2007 mistede Skjoldborg Skole 6. og 7. klasserne, hvilket naturligvis fik elevtallet til at dykke yderligere. Samtidig blev Skjoldborg Skole en afdelingsskole under Snedsted. De sidste år har elevtallet ligget på omkring 50 elever, og følger man forvaltningens beregninger, ville elevtallet falde til 40 elever eller mindre i skoleåret 2015/16 – i fald skolen havde fortsat.

Skoledebatten først i 1980'erne var ret hektisk, husker flere af de personer, som var direkte involverede. Dengang gjaldt debatten i første omgang en lukning af blandt andet Skjoldborg Skole; senere hvorvidt skolen skulle beskæres, så den blev 4-klasset. Skolebestyrelsen talte 5 personer, som var delt i holdingen til det forslag, der lå på bordet. Arne Thomsen sad dengang som formand for bestyrelsen. Han var i god overensstemmelse med en stor gruppe forældre i Skjoldborg skoledistrikt, som kæmpede for at bevare en skole, der gik til og med 7. klasse. Arne Thomsen gik derfor imod den foreslåede ændring.

I skolebestyrelsen sad også Mogens Kruse, nuværende formand for kommunens Børne-, Familie og Kulturudvalg. Dengang var han selv lærer på Sjørring Skole og far til 3 børn på Skjoldborg Skole. Mogens

¹² Udgifter pr. elev beregnet ud fra budget 2009 og elevtal pr. 05.09.2009.

Kruse var af den opfattelse, at man skulle sige ja til forslaget ud fra den betragtning, at det var en bedre løsning af hensyn til det faglige niveau for børnene.

I 1990 kom Skjoldborg skole igen i farezonen, da kommunen skulle spare. Jenny Thomsen husker, at forældrene på skolen protesterede voldsomt, og der var flere, som kørte på deres traktorer i demonstrationstog ind til rådhuset.

I 2007 ønskede kommunen igen at ændre skolestrukturen. Dengang blev forældre og ansatte i folkeskolen tidligt involveret i debatten, og forslag om nedlæggelser af skoler blev atter mødt med stor modstand fra borgerne.

Mogens Kruse fortæller, at han været med til tre skolestrukturdebatter, men de første løb ud i sandet. "Under den byrådsperiode, der gik forud for valget i 2009, blev der åbnet op for en meget bred skoledebat i kommunen. Der blev afholdt workshops, hvor forskellige scenarier blev diskuteret. Undervejs blev mange meninger diskuteret, og byrådspolitikerne havde svært ved at nå til enighed".

Naturligt nok var skolerne et vigtigt tema i den kommunale valgkamp i 2009, og i Thisted Dagblad gav en række lærerkredsformænd i regionen i en artikel under rubrikken "Synspunkt" udtryk for: "Eleverne på en del skoler bliver undervist i for små lokaler, færdes i et dårligt indeklima og bliver generelt budt på rammer, der er ude af trit med kravene til en god skole anno 2009." I samme artikel kunne man læse, at der er 25 lærere i Thisted Kommune, som ikke har et eksamensbevis for bestået læreruddannelse, hvilket ikke er et enkeltstående fænomen, men en tendens, der breder sig i hele regionen.¹³ Mogens Kruse husker også, at skolestrukturen var et vigtigt tema i den kommunale valgkamp, og han fortæller, at han selv var med til at bringe det op og allerede på det tidspunkt lagde frem, at det var nødvendigt at tilpasse antallet af skoler til et faldende elevtal.

Tidligt i foråret 2010 besluttede Børne-, Familie- og Kulturudvalget at bede forvaltningen om at udarbejde et forslag til en fremtidig struktur på skole- og dagpasningsområdet. De efterfølgende tre måneder arbejdede forvaltningen i dialog med udvalget på et analysemateriale, der skulle danne baggrund for en debat om den fremtidige struktur og efterfølgende politisk beslutning.

Mogens Kruse udtalte til Thisted Dagblad, at der var et stort behov for at ændre skolestrukturen. "Det skyldes især, at børnetallet er faldende. Vi bliver nødt til at tilpasse skolevæsenet til børnene, og skoletilbuddet bliver for småt nogle steder. Det handler om pædagogik og bedst mulig undervisning til flest mulig børn". Mogens Kruse fortsatte: "Denne gang vil blive ganske anderledes end tidligere og foregå i et lukket forum. Vi håber at blive enige om ét oplæg, som så kan blive tilpasset efter de kommentarer og gode forslag, der måtte komme".¹⁴

Det fremgår således ganske tydeligt, at Mogens Kruse var fast bestemt på at begrænse mulighederne for, at udvalgets medlemmer kunne spilles ud mod hinanden.

Det udarbejdede materiale fra forvaltningen blev fremlagt for byrådet på et temamøde i juni. Forvaltningens materiale tager udgangspunkt i en analyse af antallet af faktisk fødte børn i årene 1991-2009 og den indflydelse, børnetallet vil have på elevtallet i skoler og dagsinstitutioner frem til skoleåret

¹³ Artikel i Thisted Dagblad 20.10.2009: "Skolen er det vigtigste tema".

¹⁴ Artikel i Thisted Dagblad 25.03.10: "Udvalg mørkelægger skolestrukturdebat."

2014/15. Materialet viser en samlet tilbagegang i antallet af elever på ca. 100 pr. år. Samtidig viser materialet en række andre aktuelle og fremtidige udfordringer.

Sidst i august 2010 fremlagde udvalget på en række møder med skolebestyrelser et oplæg til debat, hvor man redegjorde for ønsket om en strukturændring på skoleområdet.

Sidst i september blev kommunens budget for 2011 fremlagt. Det bar præg af en lang række besparelser; blandt andet blev der lagt op til en besparelse på 19,5 mio. kr. på børne- og familieområdet. Besparelser, der ifølge Thisted Dagblad den 30. september ville medføre lukninger af flere landsbyskoler og børnehaver i Thisted Kommune.

Ifølge Mogens Kruse er problemet, at mange af skolerne i Thy og på Hannæs med tiden har mistet børnegrundlag, og derved har der været for få ressourcer til den enkelte skole, hvilket gør det svært at give et ordentligt fagligt tilbud.

I Thisted Kommune tildeles ressourcer til skolerne i overensstemmelse med mængdereguleringsprincippet. Det vil forenklet sige, at de fleste ressourcer til skolerne tildeles i forhold til antallet af elever. I praksis vil det sige, at lærerskematimer, undervisningsmidler og ledelsestid reduceres i takt med at elevtallet falder.

Forældre fra Skjoldborg var blandt de aktionerende, da skolestrukturen var til debat i Thyhallen i sommeren 2010. Foto: Thisted Dagblad.

Reaktionen

Den debat, der fulgte i kølvandet på offentliggørelsen af den fremtidige skolestruktur, blev generelt meget følelsesladet. Protesterne havde forskellige udtryk. Nogle forældre protesterede ved at aktionere i forbindelse med byrådsmøder, hvor skolestrukturen var på dagsordenen. Til byrådsmøderne den 10. november og igen den 1. december mødte der flere hundrede borgere frem. Der var flere dramatiske udtryk. Borgere i Sennels fremviste et af de mere spektakulære af slagsen, da de opførte et lille tableau, der på dramatisk vis forestillede henrettelse og begravelse af landsbyen Sennels.

Karakteristisk nok blev lukning af landsbyskolerne kædet sammen med landsbydød. Dette afspejledes også i flere artikler i de lokale aviser, hvor der indgik vendinger som "Landsbydød eller landsbydrab", "Vil I slå Hillerslev ihjel?", "Nej til død i udkantsområderne" og "Send den rådne banan ud af Thy". Til aktionsformerne hørte også en besættelse af skolen i Øsløs.

Der blev produceret adskillige bannere med slogans og frembåret adskillige skilte, der opfordrede politikerne til at bevare denne eller hin skole og børnehave, og hver eneste dag var der nye læserbreve om emnet i lokalaviserne.

Ved indfaldsvejen til Skjoldborg blev der sat et banner op med budskabet om bevarelse af Skjoldborg Skole, men ellers var protesterne fra Skjoldborg ikke blandt de mest markante i debatten, selv om et par forældre satte læserbreve i aviserne. Her gør én forælder opmærksom på det paradoksale i, at politikerne på den ene side argumenterer for, at de små skoler ikke kan leve op til de krav, der stilles til et ordentligt skoletilbud, men på den anden side alligevel vil bevare børnehuset i Vorupør, hvilket sikrer denne lille skoles overlevelse. En anden forudser, at familien får store problemer med at få en hverdag til at hænge sammen, når børnene skal afleveres mindst tre forskellige steder, hvis skolen og børnehaven i Skjoldborg lukkes.

"Vi er udkants-Danmark, og mange af os har lidt svært ved at se vores børns fremtid her". Sådan lyder det fra en bekymret mor til fire børn, som føler, at hun bliver hårdt ramt, hvis skole og børnehave i Skjoldborg lukker.

Muligheden for at oprette en friskole i Skjoldborg blev også luftet, men dog ret hurtigt opgivet igen.

Mogens Kruse fortæller, at der blev afholdt et debatmøde på Skjoldborg Skole. Reaktionen husker han ikke som stærke eller særligt følelsesladede, men snarere som værende af principiel karakter: "Det her er vi ikke meget for". Sådan blev det udtrykt, som han husker det. Men der var da også folk, der rejste sig og sagde, at de syntes det var en god idé at lukke skolen.

Én ting er den reaktion, der kom frem på de officielle møder; der udspandt sig imidlertid også mange diskussioner med naboer og folk i Skjoldborg til byfester og sammenkomster af mere uformel karakter. Også her var lukning af skolen et vigtigt emne, men heller ikke her husker Mogens Kruse reaktionen som voldsom. "Som udgangspunkt har jeg egentlig følt, at folk respekterede det arbejde, vi lavede, fordi de kunne godt se, at vi var nødt til at gøre noget; men det var ikke lige meningen, at det skulle ramme vores skole'. Det har været holdningen de fleste steder".

Byrådet vedtog i sidste ende Børne-, Familie- og Kulturudvalgets høringsforslag til ny skolestruktur i Thisted Kommune, og det stod dermed klart, at Skjoldborg Skole skulle lukke med udgangen af skoleåret 2011.

At reaktionen i Skjoldborg ikke blev stærkere, kan skyldes flere ting. Allerede i 2009 mistede skolen som nævnt de ældste klasser. Både forældre, elever og lærere giver udtryk for, at man har været glad for den ordning, der blev resultatet af fordelingen med de yngste elever i Skjoldborg og de ældste elever videre til Snedsted Skole. Den fordeling afspejler ønsket om nærhed og tryghed for børnene de første år, men også flere faglige udfordringer og mulighed for at få flere og andre kammerater på den større skole for de ældste elever. Et forældrepar udtrykker det således: "De skift vore børn har haft fra Skjoldborg til Snedsted, de har været gode for vore børn, og de er også gået godt!"

Mange i kredsen omkring Skjoldborg Skole havde således set, hvor det bar hen, og havde erkendt, at løbet var kørt. Én forælder udtrykker forståelse for beslutningen; men også en vis frustration over processen: "Det er jo sådan, at der har manglet mod til at træffe afgørelser. Det gælder også i høj grad omkring skolelukninger. Politikerne har manglet mod – men det er heller ikke nogen særlig populær beslutning, det ved man jo godt".

Det var de unge forældre med små børn, der protesterede kraftigst. Blandt dem var Karina og Brian V. Jensen som var med i Thyhallen. "Vi lavede bannere til at tage med ud i Thyhallen sammen med andre forældre. Vi stod her i vores carport og masede med nogle gamle lagner og noget maling. Der var en rigtig god stemning, mens vi arbejdede – der blev gået til den!" Disse forældre mener at politikerne ødelægger lokalsamfundene, når de nedlægger landsbyskolerne. Brian V. Jensen fortsætter: "Dem, der bor herude, de skal til at køre langt i forhold til alting – at komme på arbejde og få børnene i skole. Det bliver svært at få en hverdag til at fungere".

Mange føler, at diskussionen kun har handlet om økonomi. At skolen er velfungerende og forældrene tilfredse, har tilsyneladende ikke spillet nogen rolle for beslutningen. Politikerne har ønsket nogle større skoler, fordi de små skoler var for dyre i drift, giver flere frustrerede forældre udtryk for.

Det var ikke kun forældrene, som blev bekymrede, da de hørte planerne om at lukke Skjoldborg Skole. Skolen var ikke blot rammen om undervisning, men også et lokalt samlingssted for byens borgere. Her foregår der flere aktiviteter; alt fra badminton til pileflet. Jens Nielsen, formand for Skjoldborg Borgerforening, giver udtryk for den usikkerhed, der fulgte i kølvandet på planerne om at lukke Skjoldborg Skole: "Borgerforeningen bruger skolen rigtig meget om aftenen. Den er stedet, hvor folk samles, for vi har jo ikke andre steder her i byen." Borgerforeningen driver blandt andet en herre-madklub med ca. 25 mænd, som mødes på skolen hver anden mandag i vinterhalvåret. Jens Nielsen forklarer: "Det er jo ikke bare for at få noget at spise. Vi vender verdenssituationen, og det er godt for sammenholdet her i byen. Derudover arrangerer Borgerforeningen en sommerfest for alle, der bor i byen, samt fastelavn for byens børn. Der er tradition for, at man introducerer tilflytterne til de tilbud, der er på skolen." Organisationen Familie og Samfund bruger ligeledes skolen til forskellige arrangementer. Jens Nielsen opsummerer: "Vi er da meget afhængige af, at vi har skolen".

Allerede i sommeren 2010 stod det klart, at Skjoldborg Skole var blandt de skoler, som måske ville blive ramt af den nye skolestruktur i Thisted Kommune, og i efterfølgende blev det en kendsgerning, som alle måtte forholde sig til.

På skolen modtog lærerne og det øvrige personale informationen vedrørende planer om at lukke skolen med blandede følelser. Det viste sig dog ret hurtigt, at der ikke ville forekomme afskedigelser, men at alle lærerne kunne blive beskæftigede på Snedsted Skole. Derfor gik øvelsen hovedsageligt ud på at gennemføre undervisningen og gøre hverdagen på skolen så normalt som muligt, samt gøre den sidste tid op til lukningen så uddramatisk som muligt.

Fælles morgensang var en fast tradition på Skjoldborg Skole. Foto: Klaus Madsen.

En typisk skoledag i 2011 ¹⁵

En typisk hverdag på skolen begynder med morgensang. Alle elever og lærere samles i salen og danner en halvkreds stående med ansigtet mod den skærm, som viser teksten til sangen på overhead. Sangen er valgt, så den passer til årstiden eller en bestemt situation – men det kan også blot være en sang, som alle har lyst til at synge. Morgensang er et fast ritual, som indleder skoledagen. Her bliver der også givet opsang, peptalk eller beskeder, som vedkommer alle elever.

¹⁵ Ifølge notater fra feltarbejde udført på skolen i marts 2011.

En anden tradition, som også præger hverdagen, er de to gange om ugen, hvor der er morgenløb. Her er alle børnene ude at motionere på en strækning fra skolen til præstegården og tilbage igen, både sommer og vinter. Morgenløbeturen giver selvfølgelig børnene motion, men den er også med til at give dem en oplevelse af årstidernes vekslen og naturens gang, fremhæver Birgit Luxhøj, inden hun stiller sig ud til vejen for at sikre, at alle elever kommer helskindede over på den anden side.

Efter morgensangen begynder den egentlige undervisning i de to "klasser", der i daglig tale benævnes "de yngste" og "de ældste". "De yngste" består af elever fra 0.-2. klasse; "de ældste" af elever fra 3.-5. klasse. Der bliver almindeligvis undervist i moduler på to undervisningstimer, afbrudt af formiddags- og middagsfrikvarter.

Hos de ældste elever er der denne dag dansk på programmet. Alice Odgaard og Elsebeth Dahlgaard står for undervisningen. Begge lærere har været på skolen en årrække. Elsebeth kom i 1990, og hun har planer om at stoppe til sommerferien, når skolen lukker. De to lærere kender hinanden godt, samarbejder uden problemer og har fornøden fleksibilitet til at kunne træde til, hvis der opstår en situation, der lægger beslag på den anden lærer.

Inden man går over til undervisningen, skal Rasmus dog lige fejres, for han har fødselsdag og bliver 12 år i dag. Fødselsdagssangen bliver sunget, og Rasmus kvitterer ved at dele flødeboller ud. Efter en kort snak om fødselsdagsgaver og fest gennemgår lærerne dagens skema: dansk, matematik, sang, historie, engelsk og svømning.

Klassen deles herefter og fordeles på to klasseværelser alt efter elevernes individuelle niveau – ikke efter alder!

Her i klasseværelset hos Elsebeth foregår dansktimen med højtlesning fra individuelle bøger, hvor eleverne trænes og overhøres i læsefærdigheder. De læser op fra bøger, de selv har valgt, og Elsebeth sætter sig hos hver enkelt og lytter. Hun retter nogle gange og stiller spørgsmål til teksten.

Hos Alice handler det om litteraturforståelse med udgangspunkt i genren eventyr. Eleverne læser alle et stykke højt, og Alice fortæller om genren. Hun stiller spørgsmål til de kendetegn, som man kan kende den på. Hvordan kan man se, det er et eventyr? Hvilke eventyrtræk har historien? Eleverne er godt inde i genren og kan give eksempler med udgangspunkt i det aktuelle eventyr, de netop har læst. Alle elever deltager og er med til at besvare lærerens spørgsmål. Læreren fører undervisningen hen på forskellige forfatterskaber, og eleverne giver eksempler på forfattere, der har skrevet eventyr.

Alice fortæller, at børnene på mellemtrinnet bruger flere lærebøger, bl.a. "Godt på vej", som giver en god indføring i genren fantasy og magi; en genre, som flere børn er glade for. Børnene bruger også bøger fra serierne "Ud i Verden" og "Vi bor i Europa".

Derefter er der frilæsning fra bøgerne i biblioteket. Sigrid læser "Hvalernes sang" af Bent Haller. Det er en lang tekst, og det tager lang tid at læse den, forklarer hun – men den er spændende. Hun læser også en anden bog, som er lidt lettere, og ofte veksler hun mellem to bøger. Når hun bliver træt af den ene, synes den er kedelig eller svær, så veksler hun til en anden bog.

Rasmus læser en bog om nordisk mytologi. Det er en stor bog på 400 sider, og den tager lang tid at læse, men det kan han godt lide, og derfor har han valgt den, fortæller han. Han har også læst flere bøger om nordisk mytologi.

I et efterfølgende interview forklarer Rasmus, at én af de gode ting ved Skjoldborg Skole er, at man har så megen frilæsning. "Det kan jeg godt lide, og man kan også veksle mellem at bruge computeren og læse. Så keder man sig ikke så meget. Heroppe på skolen får man også læst noget mere. Hjemme læser man måske indtil man kommer til noget kedeligt, og så holder man op. Hvis man har læst 100 sider og kommer til noget kedeligt, så holder man bare op. Her fortsætter man, også selv om det måske ikke lige er så spændende. Når det er på skolen, så bliver man nødt til at læse videre. Eller man kommer til noget spændende her på skolen, og så kan man læse videre hjemme. Ellers ville jeg nok ikke få læst så meget".

Hos de yngste laver børnehaveklassen gækkebreve sammen med Solveig Goul, mens de andre har dansk med Susanne Mortensen. Børnehaveklassen sidder på række langs væggen, hvor de danner deres egen lille afdeling. Nogle sidder på bordet, andre på stolen – men alle arbejder koncentreret med papir og saks.

De andre elever finder deres læsebøger frem, og der bliver læst op. Hver især læser et stykke højt. De er ivrige og stiller mange spørgsmål og kommenterer teksten, men også andre ting. Der er stor forskel på evnen til at koncentrere sig. Nogle gaber – det er stadig tidligt. En skov af fingre rækkes i vejret for at markere, at de gerne vil læse højt.

Der er mere snak om teksten, som foregår i gamle dage; blandt andet indgår ordet "spanskrør" i teksten, og Susanne spørger, om de ved hvad ordet betyder. Det er der mange, som godt ved. Susanne fortæller: "I gamle dage, da Skjoldborg Skole blev bygget, da måtte læreren godt slå børnene. Man regnede det næsten som en pligt og god opdragelse at slå, hvis børnene for eksempel ikke hørte efter eller ikke sad stille. Men i 1967 kom der en lov, som forbød at slå børn i skolen".

Hun inddrager også spørgsmålet om fars og mors ret til at slå deres børn og fortæller: "For ikke så mange år siden kom der så en lov, som sagde, at det var forbudt for forældre at slå deres egne børn". Hun forklarer, at man i gamle dage øvede salmevers – uden helt at kunne forstå, hvad de betød. Man skulle bare kunne remse dem op; det var måden, man lærte på i gamle dage.

Også bogstaverne var anderledes i gamle dage i farfars læsebog, fortæller Susanne. "Ole saa en Aal", skriver hun op på tavlen. Man brugte nemlig dobbelt-a, som så senere blev til bolle-å. Men det kan være man afskaffer bolle-å igen, for det er svært at bruge på computeren, og i andre lande kender de det ikke, forklarer Susanne.

Efter frikvarteret er der matematik på skemaet hos de ældste. Alice Odgaard går rundt og sætter i gang. Eleverne skal arbejde med passer og trekant. Alice hjælper blandt andet med at læse og forstå opgaven, så eleverne kan finde ud af, hvad der spørges om. De arbejder med radius, omkreds og diameter. Hun snakker med dem om hvad de forskellige begreber dækker over.

Det er også en træning i at bruge værktøj; de skal f.eks. hellere bruge en lineal end at tegne i hånden. Eleverne arbejder sammen med sidemanden, dvs. én, der er nået til sådan cirka det samme sted. Der snakkes meget, og der forhandles om hvordan man løser opgaven.

Matematik med de ældste elever
foråret 2011. Foto: Mie Buus.

I klassen med de yngste er der også matematik. Også her arbejdes der i små grupper i overensstemmelse med det sted, de er kommet til i matematikbogen. Nogle arbejder med at gange, dividere, lægge sammen og trække fra, og Elsebeth Dahlgaard går rundt mellem dem og forklarer eller giver hjælp til dem, der er gået i stå. Det virker som om børnene er glade for matematik, og der snakkes en del om opgaverne undervejs. En gruppe på tre elever arbejder med beregninger af afstande på et kort over Læsø; her skal de f.eks. finde forskellige ruter og skrive afstanden ned, samt at den går i sydlig retning. Eleverne deler opgaverne og de forskellige spørgsmål mellem sig.

Denne undervisningsform handler om differentieret regning, fortæller Elsebeth, hvor børnene regner på forskelligt niveau.

Over middag er der engelsk hos de ældste med Alice Odgaard; hele timen foregår stort set på engelsk. Her indgår en øvelse, hvor Alice synger et spørgsmål, og eleverne synger svaret. Sangen "Who's Afraid of the Big Bad Wolf?" synges og oversættes derefter til dansk. Alice stiller en række spørgsmål på engelsk, og eleverne svarer på engelsk. Der øves verber på den måde.

Alice viser nogle kort med forskellige madretter, og eleverne skal svare på engelsk, hvad det er for nogle retter, og hvad retterne består af. Som oftest er eleverne ikke i tvivl om svaret. Det er vigtigt, at de tør udtrykke sig, fortæller Alice; grammatikken kommer på plads efterhånden.

Den næste øvelse gælder netop grammatikken. Det foregår som en leg: "Simon says". Spørgsmålet indleder hver sætning, som eleverne så skal gøre færdig. Efterhånden som de svarer forkert, må de gå ud af legen. Alice sætter tempoet op, og svarene skal falde hurtigere og hurtigere.

Øverst: Sportsdag på skolen i foråret 2011. Der dystes bl.a. i løb på tid. Foto: Mie Buus.

Nederst: Støvlekast hører til blandt de populære discipliner. Foto: Mie Buus.

Undervisningen – metoder og redskaber

En landsbyskole som Skjoldborg Skole, der havde få elever og lærere, blev uvilkårligt udfordret i tilrettelæggelsen og udførelsen af undervisningen. Lærerne lagde vægt på, at alle skulle kunne udfylde hinandens pladser, og her var skolens leder Birgit Luxhøj ingen undtagelse. Også hun måtte træde til i tilfælde af sygdom, eller hvis der af andre årsager manglede en lærer en dag. I hverdagen var undervisningen delt mellem de faste lærere, som arbejdede to og to sammen. Partnerskabet kunne skifte, men metoden fungerede generelt godt, fandt alle lærerne.

De enkelte teams havde faste rutiner. De kendte hinandens arbejdsmetoder ud og ind og var i stand til at improvisere indenfor de velkendte rammer. De kunne uden problemer gå ind og ovetage hinandens hold. Problemer kunne opstå, fortalte Elsebeth, hvis det blev nødvendigt at indsætte en vikar i undervisningen: "Vedkommende har ikke en jordisk chance for at være forberedt og træde ind i netop den sammenhæng, der præger vores måde at undervise på" Alle var dog indstillet på at udvise en stor grad af fleksibilitet for at få undervisningen og hverdagen til at fungere gnidningsfrit.

Opdelingen i to "klasser" med flere årgange hver var blandt andet en måde at imødekomme en social udfordring på en lille skole. På den måde skabte man en realistisk ramme, der gjorde det muligt at træne eleverne til at fungere i en større gruppe, som en klasse med 25-30 elever naturligt udgør. På den anden side var det begrænsede antal elever også en mulighed for at give den enkelte elev megen opmærksomhed og støtte. Det bør fremhæves, at alle forældre, politikere og andre med forbindelse til skolen var enige om, at undervisningen og det pædagogiske arbejde, der blev udført på skolen, var overordentlig godt.

De følgende afsnit vil gennemgå flere af de metoder og redskaber, som prægede undervisningen på Skjoldborg Skole i 2011.

Samlæsning og differentieret undervisning.

Traditionelt har undervisning på landsbyskolen været organiseret, så flere klasser blev undervist sammen. Det kaldes i dag differentieret undervisning og er et anerkendt pædagogisk princip.

Undervisningsdifferentiering har været et bærende pædagogisk princip for al undervisning i folkeskolen siden 1993 med indførelsen af den udelte enhedsskole. Med afskaffelsen af elevdifferentiering og indførelsen af undervisningsdifferentiering erstattede man et organisatorisk princip med et pædagogisk princip.¹⁶

Det er et pædagogisk princip, der skal imødekomme elevernes forskellighed på en sådan måde, at alle elever udfordres bedst muligt i alle fag. Én ting er imidlertid et pædagogisk princip; noget andet er differentiering, der skyldes nødvendighed. På Skjoldborg Skole var undervisningsdifferentiering som udgangspunkt nødvendigt – men det var også et pædagogisk princip, som alle lærerne gik ind for.

¹⁶ Ifølge en rapport fra Danmarks Evalueringsinstitut 2011: "Undervisningsdifferentiering som bærende pædagogisk princip".

Per Dahm, tidligere skoleleder på Skjoldborg Skole, forklarede: "Jeg syntes, at samlæsning var ret spændende. Og vi lærere havde det synspunkt, at samlæsning ikke kun var noget, vi havde på grund af elevtallet, men også fordi der var nogle gode pædagogiske muligheder i det. At vi kunne samle børn over flere årgange for at ramme dem der, hvor de nu var, rent fagligt. Fordi man går i 2. klasse, er det jo ikke sikkert, at man rent udviklingsmæssigt står på samme niveau som de andre i 2. klasse. Det kunne godt være, man passede bedre sammen med dem i 3. klasse. Den måde at organisere undervisningen på var der rig mulighed for her på Skjoldborg skole. Så skulle man jo fra år til år finde ud af: hvilke timer er det så, man skal have dem samlæst i".

I undervisningen på Skjoldborg Skole var eleverne opdelt i to "klasser" med nogenlunde lige mange elever i hver. Alice Odgaard fortalte: "Nu har vi 3 klasser sammen, men det har noget at gøre med antallet af elever. Vi er blevet færre børn. Så har det også noget at gøre med, at vi synes, der bliver flere timer til børnene på den måde. Vi har drøftet, at det var bedre at være en 24-25 børn og 2 lærere end at have 2 små hold. Det giver også mere ro, når man skal på kursus eller er syg, for så er der en gennemgående person, men det kræver jo en del samarbejde. Jeg synes, det er rigtig dejligt, og håber at kunne køre videre med det. Jeg synes, det er en stor styrke i forhold til børnene." Der blev også lavet forskellige grupper på tværs alt efter undervisningsforløbet, f.eks. i en situation, hvor der var diktat på skemaet. Der er også blevet lavet grupper med opdeling efter køn, fortæller Alice, f.eks. i nogle dansklektioner, hvor der blev arbejdet med digte.

Alice og Elsebeth arbejdede tæt sammen og sad hver uge og planlagde undervisningen for den næste uge. Samarbejdet havde store fordele, hævder begge lærere, men det havde også nogle ulemper, hvis f.eks. den ene lærer blev syg. Den vikar, der så skulle træde til, havde ikke nogen mulighed for at sætte sig ind i arbejdet. På den anden side gav et godt tæt samarbejde mellem lærerne mulighed for at improvisere. Alice forklarede: "Elsebeth og jeg, når vi står om morgenen inde i klassen, så kan det godt være, at vi skal gøre noget andet end det vi har planlagt, fordi vi kender hinanden så godt. Den mulighed ville der jo ikke være, hvis ikke man var så tæt. Det er mulighederne, men det er vel også det, der er svaghederne i det, fordi man står meget alene, hvis den anden lærer ikke er her. Det kræver megen fleksibilitet".

Til fordelene ved en lille skole med tætte relationer og overskuelige forhold hører også muligheden for at træffe en pludselig beslutning og føre den ud i livet fra uge til uge. Hvis der er enighed blandt lærerne, kan man hurtigt beslutte at prøve nogle ting af i undervisningen – eller bare gå en tur med børnene, når det er godt vejr, fortæller Alice Odgaard. At den mulighed findes på den større skole, hvor der skal involveres flere personer, tvivler hun på.

Læsemakker

Blandt de pædagogiske redskaber som blev brugt i undervisningen var "læsemakker"; et redskab, der skulle fremme læsefærdigheden blandt eleverne. Her bliver en mindre erfaren læser sat sammen med en mere erfaren. Begrebet stammer fra Dansk Videnscenter for Ordblinthed. Eleverne underviser ikke hinanden, men støtter og repeterer det, de allerede har lært eller gennemgået på klassen. Mens den yngre makker får en ekstra chance for at øve sin læsning, bliver den ældre makker mere opmærksom på at bruge relevante

strategier i egen læsning. Det er en metode, som bliver fremhævet af lærerne, ligesom der også er forældre, der har nævnt metoden, som synes at være en succes.

Susanne Mortensen fortalte, at de havde forskellige emner til læsemakker. Det kunne være forskellige forfattere, de gik i dybden med, f.eks. Astrid Lindgren. Det kunne også være et historisk emne eller et naturemne. Eleverne måtte selv vælge bøger – inden for de muligheder, som lærerne havde lagt frem. Det var lærerne, der sammensatte de forskellige makkerpar, typisk af børn fra 1. og 3. klasse. Læsemakker havde også en social funktion, der bragte børn på forskellige alderstrin sammen om en fælles læseoplevelse. Ifølge Alice Odgaard får eleverne lært mere ved at læse op for hinanden, og de får læst meget mere på de par uger, de har læsemakker, end ellers.

To koncentrerede læsemakker. Foto: Mie Buus.

Test

Den 3. marts blev der landet over afholdt national test i matematik for 3. klasse, som forløb over to timer. Testen blev lavet på computer, og børnene sad på række side om side ved computerne. Børnene havde ikke så meget at sige om testen efterfølgende – det virkede nærmest som om de hurtigt havde lagt oplevelsen bag sig. Der var til gengæld en del snak på lærerværelset om testen. Udførelsen gav

frustrationer blandt lærerne. Det gjaldt navnlig de tekniske problemer, som var forbundet med testen. Det blev ligeledes fremhævet, at det var lang tid, eleverne skulle koncentrere sig. Lærernes holdning til de nationale tests var, at de kun viser et bestemt og begrænset hjørne af børnenes viden. Generelt var lærerne dog positive over for prøver som et arbejdsredskab.

Testning er ifølge lærerne blevet mere og mere udbredt som et pædagogisk redskab til at styre og måle. Birgit Luxhøj gav udtryk for, at der er sket rigtig meget på skoleområdet de seneste år. Der er kommet flere krav til undervisningen, flere vejledninger og mål. Der er kommet flere konkrete læringsmål for, hvad børnene skal kunne på de enkelte klassetrin, og det gælder alle fag.

I 1993 kom der en stor international undersøgelse og en stor nordisk undersøgelse, som sagde, at den var gal med læsning, fortæller Susanne Mortensen, der blandt andet arbejder med specialundervisning. Der er kommet mere og mere specialundervisning til de børn, der har behov for det. På Skjoldborg Skole blev der indført tidlig læsehjælp allerede i 1. klasse til dem, der til jul ikke var kommet i gang med at læse. Læsning er en meget kompliceret proces, forklarer Susanne: "Nogle børn har gået i 1. klasse en måned eller halvanden, og så læser de, mens andre skal knokle med det stort set hele deres skoletid – og nogen får det bare aldrig lært."

Ekskursion til branddammen

Den 10. juni var en fin og solrig dag. Det var oplagt at bruge den til en ekskursion til den nærliggende branddam for at undersøge det liv, der var i vandet på den tid af året. Beslutningen blev truffet på lærerværelset ved starten på skoledagen og meddelt i klassen med de yngste elever. Så måtte de i gummistøvlerne, for de skulle jo ud i vandet.

Klassen stillede op i skolegården på række, to og to sammen. Én lærer gik sammen med fortroppen, og en anden dannede bagtrop. Snart var hele klassen på vej. Børnene havde net med og bakker til at komme dyrene op i, forstørrelsesglas og små beholdere til at putte dyr i, så de kunne studeres nærmere. Vi havde også bøger samt voksduge med tegninger af dyr til at identificere efter. Alle fik lov til at bære noget. Det tog cirka ti minutter at gå ned til branddammen, som ligger inde i landsbyen. Der blev snakket meget om vårfluelaver og rygsvømmere, som de før har fundet i branddammen.

Eleverne blev delt i to hold, som stillede sig op to forskellige steder ved dammen. De stillede sig i vandkanten og fiskede med nettene i vandet efter vanddyr. Dyrene blev tømt over i glas, som blev taget med op til bøger og plancher. Det er ikke så nemt at sammenligne dyrene og finde dem i bøgerne. Egentlig var det haletudser eller de næste stadier, som var mål for ekskursionen, men hverken haletudser eller frøer blev fundet ved søen.

Børnene var meget optaget af det, de fandt. Nogle tog uden problemer på de små dyr, andre var lidt bange for at røre ved dem, og nogle syntes de var ulækre.

Der blev sammenlignet med, hvad de andre havde fundet, og der kom en del diskussion og snak ind, når dyrene skulle identificeres. Alle dyrene blev sluppet ud i deres rette element igen, før vi gik tilbage til

skolen. "Sådan en tur giver både motion, og så stimulerer den elevernes interesse for naturen og de dyr og planter, der findes i naturen", fortalte Solveig Goul.¹⁷

Ekskursionen kom i stand efter en hurtig beslutning, da lærerne mødte ind lidt før klokken 8, og situationen viser, at det på en lille skole er muligt at tage en hurtig beslutning og inddrage nærmiljøet i undervisningen. Det var ikke nødvendigt at planlægge i forvejen og arrangere buskørsel osv. Eleverne havde meget udbytte ud af turen, både naturfagligt og som en god oplevelse. Det er ikke let at bestemme små vanddyr og insekter, så turen levede absolut op til faglige krav og udfordringer.

Til venstre: Ekskursion til branddammen i Skjoldborg. Foto: Mie Buus.

Nederst: De indsamlede vanddyr studeres og bestemmes. Foto: Mie Buus.

Skolens miljø

Stor overskuelighed kendetegnede Skjoldborg Skole, mens den stadig fungerede. Alle 53 elever kendte hinanden, og alle lærere kendte alle elever. Skolen havde en fast stab på fem lærere, medregnet skolens leder, der varetog både lederjob og undervisning i matematik. Derudover var der tilknyttet to lærere, der havde undervisning både på Skjoldborg og Snedsted Skoler. Staben bestod desuden af en pedel og en sekretær, som begge arbejdede på deltid.

Det forhold, at der var tale om en lille skole med et begrænset antal elever og lærere, var noget mange forældre tillagde stor værdi. Det var forhold, som mange forbandt med tryghed og trygge rammer omkring en væsentlig del af børnenes dagligdag. Det viste sig desuden under feltarbejdet, at det gode miljø på skolen også blev stimuleret på andre måder. Det var noget, man fra skolens side arbejdede meget bevidst og målrettet med.

¹⁷ Ifølge noter fra feltarbejde på Skjoldborg Skole 10.06.2011.

En lille skole – et trygt miljø

Flere af skolens lærere var meget erfarne og gamle i gårde på Skjoldborg Skole. Det har haft stor betydning i forholdet til forældrene. Alice Odgaard fortæller: ”Så har jeg jo kun de der 22 børn at koncentrere mig om og 22 hjem at forholde mig til – skønt det er der jo sådan set ikke engang, da vi har flere søskendehold. Det gør jo det hele lidt nemmere i hverdagen, fordi de kender mig så godt. For forældrene er jeg jo nærmest en institution på skolen, fordi jeg altid har været her. Nogen af dem har måske selv gået her også, og de kan huske mig fra deres egen skoletid”.

Alle adspurgte forældre bakkede op om den lille skole som en tryk ramme for de mindste elever, men havde dog også øje for flere svagheder, hvis skolen blev endnu mindre med endnu færre elever. Ikke så meget fordi man frygtede, at det ville gå meget ud over det faglige niveau, men der er en vis risiko for, at det sociale miljø bliver sårbart. Én forælder udtrykker det således:

”Det kan jo godt være, at der er nogen i 5. klasse, der synes, at det er nogen små nogen, de går i klasse med – altså dem i 3. klasse. Og hvad nu, hvis der er syv børn i en klasse, og der er tre drenge og fire piger. Hvis de to drenge ikke vil lege med den sidste – hvad så?”

På den anden side er der blandt forældrene en generel opfattelse af, at der er flere fordele end ulemper ved at bringe små og store elever sammen i så mange situationer. Flere af de ældste elever gav også udtryk for, at de gerne leger med de yngre elever. Det er holdningen blandt både forældre og lærere, at det giver børnene nogle erfaringer og sociale kompetencer, de kan tage med og bruge - også udenfor skolegården. Inga Smed husker, da hun første gang kom på skolen med sin lille pige: ”Og så der til den første skolefest – de store piger, de tog min lille pige og de andre fra børnehaveklassen med i hånden og ud og danse! I det hele taget så tror jeg, der bliver nogen rummelige børn ud af det, når de blander så mange årgange sammen”.

Der er enkelte forældre, som har valgt at sende deres børn i friskole som konsekvens af lukningen af Skjoldborg Skole. Her handler det om at vælge en mindre skole, nemlig friskolen i Sønderhå, fremfor den større skole i Snedsted. Én af disse forældre forklarer: ”For mig handler det egentlig også meget om mindre skole kontra stor skole. Jeg forestiller mig, at der er mindre kontakt og tid mellem lærer og elev på en større skole. Det kan umuligt være det samme forhold, som hvis der er færre elever til hver lærer, som der er på en lille skole. På en mindre skole kommer man også hinanden mere ved. Der er et sammenhold sådan et sted. Man finder ud at begå sig mellem hinanden, samtidig med at man går i skole”.

Det sociale miljø

Generelt var der et rart, afslappet miljø og en god omgangstone på skolen. Atmosfæren var god med megen snak, mens decideret råb og støj i klassen eller på gangene forekom meget sjældent. Ifølge forældrene var der en god disciplin på skolen, hvor der straks blev taget hånd om konflikter og optræk til ballade. Alle lærerne var meget vellidte og respekterede blandt både forældre og elever. Skoleleder Birgit Luxhøj havde en meget kontant måde at snakke til eleverne på, hvor de omgående fik at vide, hvis der var noget, hun ikke billigede – men hun havde også en meget humoristisk måde at omgås dem på. Hver lærer

havde naturligvis sin egen måde at omgås eleverne på, men alle virkede sikre på sig selv og i deres kontakt med børnene.

På lærerværelset var det karakteristisk, at alle kunne sidde omkring det runde bord. Pedellen og skolesekretæren sad med, når de var på skolen. Her blev der snakket på kryds og tværs, meget frit om alle mulige emner. Lærergruppen, som udelukkende bestod af kvindelige lærere, virkede meget homogen. Der var ikke stor aldersforskel i gruppen, og man fornemmede, at der var gode relationer og stor åbenhed mellem dem. De to lærere, der pendlede mellem skolerne i Snedsted og Skjoldborg, faldt naturligt ind i gruppen.

Én af lærerne udtalte: "Her har vi en tæt kontakt til ledelsen. Birgit kan følge med i alt, hvad vi gør. Vejen fra idé til handling er meget kort her på skolen. Det er nok også specielt ved et lille sted. Det kan være godt, men det kan selvfølgelig også være skidt – men som det fungerer nu, er det rigtig godt".

På en lille skole er økonomien ret gennemskuelig, og man ved, at skal noget vedtages og gennemføres, må alle være enige. Alice Odgaard udtrykte det således: "Det befordrer noget ansvarsfølelse, og det gælder både idé, handling, ledelse og økonomi. Her er forskellen til at få øje på i forhold til en stor skole, hvor der er et budget for et fag, hvor man skal blive enig med de andre fagfæller. Det har i høj grad noget med ledelsen at gøre, hvor gennemskuelige tingene er, og hvor meget vi får lov til at gøre. Her kan man have indflydelse, og vi gider godt diskutere køb af engelskbøger, selv om vi ikke har engelsk selv osv."

Tidligere var der tilsyneladende større sociale skel på skolen. Ledelsen deltog ikke i det sociale på lærerværelset, og pedellen kom aldrig deroppe. "Pedellen sad nede i kælderen og drak kaffe sammen med rengøringskonen", fortalte Alice Odgaard.

Frikvarter med legepatruljer

Skolens legeplads blev flittigt brugt i frikvarterne til boldspil og forskellige lege – også en del gamle og traditionelle lege. Der var god plads til flere forskellige aktiviteter på én gang. Inde i forhallen var der opstillet et bordtennisbord, som flittigt blev brugt, især om morgenen af de tidlige SFO-børn.

På Skjoldborg Skole opererede man med begrebet "legepatruljer"; det vil sige, at nogle elever organiserede fællesleg i frikvarterne. Det var en funktion, som var forbundet med både ansvar og prestige. Legepatruljen satte forskellige lege i gang og sørgede for, at legen foregik i overensstemmelse med de vedtagne regler. Ansvar som legepatrulje blev almindeligvis varetaget af de store elever. Legepatruljen skulle inddrage så mange som muligt og give alle, der havde lyst, mulighed for at deltage i legen. Den modvirkede klinedannelser i frikvarterne, og at enkelte elever blev holdt udenfor legen.

En dag var det f.eks. Anders og Kali, der var legepatrulje. De satte gang i en leg, der hedder "spark til dåsen". Alle børn deltog i legen på tværs af alder og køn. Legen løb et stykke tid, og dåsevogteren blev skiftet ud nogle gange. Den ene dåsevogter blev tilråbt som dåseruger. Det hentydede til, at eleven ikke flyttede sig langt nok fra dåsen, så det blev for svært for de angribende at sparke dåsen af hullet. Det var altså et brud på reglerne, og det blev påtalt af Anders. Legepatruljen fungerede godt, og stort set alle elever

deltog i legen. Der var enkelte, som havde gang i en leg i sandkassen, som de havde startet på dagen i forvejen. Det så ud til at være i orden at vælge den fælles leg fra og lege noget andet selvvalgt.

På legepladsen på Skjoldborg Skole var der god plads til mange forskellige aktiviteter. Foto: Mie Buus.

Social træning

”Vi arbejder jo bevidst med det, der hedder social træning”, fortæller lærer Susanne Mortensen, som synes, at børn er blevet bedre til at løse konflikter og undgå mobning. På Skjoldborg Skole brugte man et system, der hedder ”trin for trin”:

”Det er noget materiale med billedplancher, man bruger, hvor man træner konfliktsituationer. Man prøver at træne børnene i at stoppe op og finde ud af, hvilke muligheder vi har i visse situationer”, fortæller Susanne Mortensen. ”Vi giver dem tre forskellige muligheder og beder dem om at mærke efter – denne her løsning, vil den være god for mig, og vil den være god for de andre?”

På en skole med store udendørsarealer kunne gårdvagten ikke altid være i nærheden til at gribe ind, men Susanne Mortensen, der ofte var gårdvagt, fremhævede, at det alligevel var nemt at være gårdvagt på

Skjoldborg Skole: "Konflikter hører ikke til hverdagskost her på skolen. Det er vigtigt at give eleverne mulighed for at fremlægge hver sin oplevelse af konflikten, se hinanden i øjnene og give dem mulighed for at sætte sig ind i modpartens bevæggrunde", fortalte Susanne. "Vi sender aldrig børn hjem med en konflikt, der fylder i hovedet. Det er nemmest, når man kan løse den med det samme! Der har vi så også sagt til forældrene, at hvis nu barnet kommer og fortæller om en konflikt, så prøv at spørge: Hvad gjorde I ved det?"

Man begyndte at arbejde bevidst med social træning på Skjoldborg Skole omkring 2000, fortalte Susanne. De elever, der gik på skolen den sidste tid, havde derfor gode praktiske erfaringer i at løse konflikter, hvilket uden tvivl bidrog til det gode miljø på skolen.

Skole og forældre

Én af de positive ting ved Skjoldborg Skole der blev fremhævet af både forældre og lærere, var det gode samarbejde mellem skole og hjem. Mogens Kruse, der selv har haft børn på skolen, udtrykte det således: Der var tale om gode relationer mellem de enkelte lærer og forældrene."

Feltarbejdet viste tydeligt, at der var tale om en flok engagerede lærere, der kendte deres elever ud og ind, men også kendte til de enkelte hjem og vidste, hvad der rørte sig i familierne. Det skyldtes blandt andet, at børnene gerne delte oplevelser i familien med klassekammeraterne og lærerne på skolen – typisk om morgenen, inden man gik i gang med undervisningen.

Birgit Luxhøj oplyste, at man fra skolens side lagde vægt på at blive underrettet, hvis der var sket hændelser i familien, som kunne påvirke børnenes adfærd på skolen. Så kunne man langt bedre støtte det enkelte barn, forklarede hun. Langt de fleste forældre støttede godt op om de aktiviteter, der foregik på skolen. Det gjaldt ifølge Birgit Luxhøj de forskellige uformelle arrangementer – skolefester, fastelavn osv. – såvel som de mere "officielle" møder.

Forælder Brian V. Jensen fortalte, at der var ualmindelig god opbakning fra forældrenes side til møder på skolen. Det var usædvanligt, forklarede han, hvis et barn ikke var repræsenteret ved i det mindste den ene af forældrene til mødet. Hvis det en enkelt gang viste sig at være tilfældet, var Birgit Luxhøj altid parat med en forklaring, så det ikke fremstod som om det skyldtes manglende interesse fra de pågældende forældres side.

Forældreopbakning til praktiske opgaver på skolen

Opbakningen til skolen var der også, da der skulle en ny legeplads til. Legepladsen ved Skjoldborg Skole var ikke særligt god, da skoleleder Birgit Luxhøj blev ansat i 2007, og hun frygtede, at det ville blive svært at få en ny legeplads. Hun huskede nemlig, hvordan det var på den skole, hun arbejdede på tidligere. Der var et legepladsudvalg, som arbejdede i 5-6 år – men allerede efter trekvart år var den nye legeplads i Skjoldborg

færdig. Det skete, fordi forældrene engagerede sig og udførte en stor del af det praktiske arbejde, som f.eks. at fælde de træer, der stod i vejen.

Forælder Troels Smed forklarer: "Herude er folk vant til, at hvis vi skal have noget gjort, så må vi gøre det selv. Vi ved, hvem vi skal ringe til, og så bliver det gjort. På en lidt større skole er man nok mere indstillet på – jamen, der kommer nok nogen og gør det".

Skolefesten er et andet eksempel på opbakning til skolen af meget praktisk karakter. Her var det faktisk forældrene, der organiserede alt det praktiske – dækkede bord, lavede smørrebrød, varmede pølser, solgte is osv. Det gav lærerne tid til at snakke med forældrene og lege sammen med børnene. Susanne Mortensen fortæller, at hun altid før et forældremøde skrev på tilmeldingssedlen, om der var nogen forældre, der ville bage en kage – og det var der altid. "Sådanne praktiske ting – det hjælper de gerne med", forklarer hun.

Før var det traditionen, at skolen arrangerede en hyttetur for elever og lærere, men den blev sparet væk, fortæller Susanne Mortensen. På forældreinitiativ blev der så introduceret en tradition, der blev kaldt "Skjoldborg by Night", hvor eleverne fik lov til at overnatte på skolen. Til arrangementet hørte forskellige aktiviteter som sport og fællesspisning. Her hjalp forældrene med at lave mad. Der blev desuden arrangeret smuglerleg på sportspladsen; en leg, der inkluderede "politi", "smuglere" og "narko", forklarer Susanne: "Børnene legede, at der var nogen, der gemte narko, og så var der nogle betjente, som visiterede dem, der var mistænkt for at have narko på sig. De måtte gemme narkoen inde under tøjet, og hvis man så nåede frelst op i den anden ende, så kunne man få nogle penge osv." Der var tale om en leg, som børnene selv havde udviklet over flere år. Der var efterhånden blevet skabt nogle bestemte indslag i legen, men der kom også nye elementer til, forklarer Susanne; og det var stort set forældrene, der stod for aktiviteten, dog i koordination med skolen.

Forældre deltager i fastelavnsfesten. Her er limbodans blevet et fast indslag. Foto: Mie Buus.

Relation mellem lærere og forældre

"Forældre stiller i dag generelt flere krav til skole, undervisning og lærere, end de gjorde før i tiden," fortalte Alice Odgaard.

Dette udsagn bliver sat i relief af Rigmor Pedersen, der gik på den gamle Skjoldborg Skole tilbage i 1930'erne: "Dengang kom forældrene ikke på skolen, undtagen ved særlige lejligheder som f.eks. ved eksamen; til gengæld kom lærerne til de forskellige familiefester i byen", forklarer Rigmor Pedersen.¹⁸

I dag er forældre meget engagerede – på godt og ondt, fortæller Alice Odgaard. "Vi får meget feedback på alt, hvad vi gør. Både stor kritik, men også megen ros. Når de er vældig begejstrede, så får vi det at vide – men hvis der er et barn, som er i klemme, så får vi det sørme også at vide!"

I dag er der store forventninger til, at skolen skal gribe ind og deltage i opdragelsen af børnene, og lærerne påtager sig også opgaven på samfundets vegne. Børnene opholder sig også en større del af tiden på skolen, da der er mange, som går i SFO. Ifølge Alice Odgaard er der nogle forældre, som har meget brug for den erfaring, som læreren har i forhold til børnene; det kan være, de ønsker hjælp til at løse problemer børnene imellem. Det sker også, at forældre har brug for gode råd om børneopdragelse: "Ikke fordi det er det, de konkret beder om, men det er det, de ønsker".

Alice husker stadig, at da hun begyndte på Skjoldborg Skole, var der elever, som gik hjem til middag. Dengang kunne skolen kontakte forældrene i hjemmet i løbet af dagen, og forældrene kunne hente et barn, der var blevet sygt. I dag kan forældrene stadig kontaktes via mobil eller SMS, men de har svært ved at hente et barn. SMS bliver dog i dag brugt meget i den hurtige kontakt mellem lærere og forældre, forklarer Alice Odgaard: "Hvis f.eks. der er nogle børn, som har været kede af det, så kan man sende en SMS til forældrene, der siger, at nu er de glade igen".

I dag er det også naturligt, at skolen bliver underrettet, hvis der er dødsfald i familien. Så ringer forældrene og beder lærerne om at tage det op og snakke med børnene om det.

Traditioner og forandringer på skolen

Skjoldborg Skole har naturligvis undergået en række forandringer, fra den blev indviet 1. maj 1955 og til den stoppede i 2011. Her tænkes ikke så meget på de fysiske rammer, som netop ikke har undergået de store forandringer, men indholdet i skolens hverdag har forandret sig på en lang række områder. Forandringer, som skolens personale f.eks. har skabt i undervisningen, men også forandringer, der er kommet til skolen udefra. Det kunne være skolepolitiske eller lovgivningsmæssige tiltag, som f.eks. de nye nationale tests, der i disse år fylder meget i skoledebatten. Det kunne også være indførelsen af IT på skolen, der skete relativt tidligt i Skjoldborg; en ting, som mange børn i dag dårligt kan forestille sig ikke altid har været en del af skolens indretning.

¹⁸ Ifølge interview med Rigmor Pedersen 25.03. 2011. Rigmor Pedersen er født i 1925.

Skjoldborg Skole har over årene opbygget en række traditioner. Nogle af traditionerne fulgte højtiderne – jul, påske og pinse. Her var det en tradition at lave forskelligt pynt, som blev hængt op i klassen. Der var også flere traditioner, som på sin vis inddelte skoleåret og betød et afbræk i de almindelige aktiviteter. Skolefesten var selvfølgelig en begivenhed, der gentog sig år efter år. Der krævedes hver gang mange forberedelser, som alle deltog i. Skolefesten i Skjoldborg havde i øvrigt sine egne indbyggede traditioner, og her spillede det lokale band en vigtig rolle. Det har nemlig spillet op til dans ved skolefesten gennem flere generationer.

Fastelavn 2011. Der bliver slået godt til tønden, og alle er fantasifuldt klædt ud.
Foto: Mie Buus.

Traditioner i løbet af året

Susanne Mortensen fortæller: ”Jeg kom jo til en skole med en masse traditioner, som f.eks. fastelavnsfest, som vi jo lige har haft igen. Det foregår jo på helt traditionel vis, men her pifter vi den nu op med en limbo til sidst. Det er nok ikke så almindeligt, men det er altså blevet traditionen her på skolen”. Susanne har givetvis ret i, at der her var tale om en tradition, som man ikke fandt på andre skoler.

Den traditionelle fastelavnsfest på Skjoldborg Skole, som den fandt for sidste gang sted i marts 2011, foregik i skolens gymnastiksal. Alle børnene mødte på skolen klædt ud i fantasifulde kostumer, og også lærerne var klædt ud. De forældre, der deltog, var dog ikke klædt ud. Det var tydeligt, at der var lagt en del tid og stor kreativitet i de forskellige udklædninger. Kun få kostumer så ud til at være købt færdige;

derimod bar en del præg af, at de var hjemmelavede. For de ældste elevers vedkommende så især pigernes ud til, at de havde aftalt et tema og selv lavet kostumer, der passede til.

Der blev hængt to tøn timer op af fyrretræ, én til hver "klasse". De ældste elever stillede op på én række og de yngste i en anden. Så blev der gået til sagen med tilløb og nogle ordentlige brag mod tønd timer. Lærerne styrede forløbet og holdt skik på rækkerne. Tønd timer hos de ældste gik først i stykker, og ud væltede en masse forskelligt slik. Man fortsatte dog til hele tønd timer var slået ned – til sidste stave. Snart var også de mindstes tønd timer slået ned. Så fik kattekongerne kroner på, og der blev klappet behørigt af dem. Nu blev alt slikket samlet sammen og fordelt ligeligt mellem alle eleverne, der sad rundt omkring på gulvet og råhyggede sig med de søde sager – vingummi, karameller osv.

Så blev tovet til tønd timerne taget ned, rullet sammen og lagt væk. Ifølge pedellen blev det samme tov brugt hvert eneste år. Gulvet blev fejlet, og så blev der spillet op på CD-afspilleren til limbodans.

Limboen var som nævnt en fast tradition hvert år. Staven, der markerede den højde, danseren skulle under, blev holdt af to forældre, og eleverne dansede i en lang række under staven, som blev sænket en smule for hver omgang. Der blev danset adskillige runder eksotisk limborock til det gamle Chubby Checker nummer, og selv om dansen nærmere hører til deres bedsteforældres ungdom, virkede det som om det gamle nummer stadig havde en hel del appel til nutidens elever.¹⁹

Skolefesten i efteråret hørte til blandt de traditioner, der krævede mest forberedelse. Skolefesten blev hvert år afholdt så tæt på skolens fødselsdag den 19. november som muligt. I den uge, hvor den 19. november faldt, blev der holdt skolefest torsdag aften.

Susanne Mortensen fortæller: "Vi har så gerne projektuge op dertil i 2 uger, hvor vi forbereder skuespil, sange, kulisser osv. Så løber det hele af stabelen torsdag, og så rydder vi op og hygger.

Her har vi jo indtil for nogle år siden ladet 6. og 7. klasse stå for skolekomedien med de klasselærere og det team, der nu var omkring 6. og 7. klasserne. Så var det nok sådan, at der var forventning om, at de store i 7. klasse havde hovedrollerne, og 6. klasse var mere sådan kor og kulisser osv. Det var sådan en ret fast tradition".

Da skolen så mistede sin 6. og 7. klasse i 2007, blev traditionen lavet om. Nu blev det sådan, at alle eleverne var på scenen og optrådte med nogle kortere optrin. Herefter lavede de ældste en traditionel skolekomedie. I 2010 var det "Folk og Røvere i Kardemomme By". De mindste havde et tema om Karius og Baktus og et optrin om tandbørstning og tandpasning. Der blev sunget og rappet, fortæller Susanne. "Alle børnene er med til at optræde til skolefesten, og det tror vi er medvirkende til at styrke sammenholdet".

I december var der juleklippearrangement, som både elever, lærere og forældre samt bedsteforældre deltog i, og så var der fast tradition for juleafslutning i kirken.

¹⁹ Beskrivelse af fastelavnsfesten på Skjoldborg Skole efter noter fra feltarbejde på skolen 02.03.2011.

Øverst: Undervisning i brug af computere blandt de yngste elever. Foto: Mie Buus.

Nederst: Eleverne kan både se, læse og lytte på computeren – man kan endda deles om høretelefonerne! Foto: Mie Buus.

IT på skolen

Noget af det, der sprang i øjnene under feltarbejdet på Skjoldborg Skole var, at skolen var velforsynet med computere. Hos de ældste var computerne placeret på skolegangen i en lang række. I ét af klasseværelserne stod to computere. Hos de yngste var der placeret en række computere i begge klasseværelser.

I en periode på to uger blev der lavet projektarbejde med deltagelse af alle eleverne. Projektarbejdets overordnede tema var dyr. Hos de ældste var det "vilde dyr i Afrika", og hos de yngste var det "danske dyr". Her blev computerne af de yngste taget i brug til at lave en lille bog. De fandt materiale på internettet under et undervisningsprogram, der hedder danske-dyr.dk. Her kunne de finde forskelligt materiale om danske dyr, både de vilde og husdyrene. Eleverne arbejdede sammen to og to ved computeren, hvor de skiftedes til at bruge høretelefonerne. Her fik de læst teksten op, samtidig med at de jo havde den skrevne tekst. Der var også en del billedmateriale. I realiteten fik de stimuleret og lært ved hjælp af flere sanser, hvilket de to lærere Susanne Mortensen og Solveig Goul, som havde klassen, forklarede som et element, der fremmer læring og forståelse.

De mest populære dyr var katten og hunden, som en del af eleverne havde personlige erfaringer med. De undervisningsprogrammer, der findes på nettet, er blevet både mange flere, meget bedre og mere brugervenlige, fremhæver begge lærere. Eleverne havde behov for hjælp til det tekniske med at kopiere tekst og billeder over i det dokument, som skulle blive til en bog, men snart skulle eleverne tage stilling til titel, layout og skrifttype til deres bøger, som blev rigtig flotte.

Matematikken var også integreret i projektet. Det skete blandt andet ved, at der blev lavet forskellige statistikker, f.eks. over hvor mange, der havde kat i hjemmet. Matematikeleverne var opdelt i hold, som kom ind og stillede spørgsmål til dem, der lavede bøger. Hund og kat toppede i statistikken. Ingen havde skildpadder, men nogle havde fugle og kaniner.

De ældste elever var erfarne brugere af nettet både til informationssøgning og til underholdning. Diverse musikvideoer var meget populære, ligesom forskellige fantasyspil. Det er vigtigt, at eleverne lærer at sortere i informationerne på nettet, forklarer Alice Odgaard.

Skjoldborg Skole var tidligt ude med at indføre IT på skolen. Det startede så småt først i 1990'erne under skoleleder Johnny Rud Andersen og lærer Vilhelm Koldkjær og fortsatte under de næste ledere. I 1996 blev Per Dahm ansat som skoleleder, og han interesserede sig meget for mulighederne i den nye teknologi. Han kom fra Hundborg Skole, hvor han havde været IT-vejleder, og han husker, at det var netop på det tidspunkt, at IT udviklede sig og blev til et redskab, som skolerne i stigende grad gjorde brug af – stadig var det dog noget, den enkelte skole selv skulle klare. Per Dahm forklarede: "Det var med at kende nogle mennesker, der vidste hvordan det fungerede, og hente noget viden rundt omkring – og så prøve sig frem".

Det lykkedes for Per Dahm at få de andre lærere gjort til aktive brugere af IT. Alice Odgaard beskriver, hvordan det føltes som en stor forandring for personalet på skolen: "Jeg har oplevet fire skoleledere her på Skjoldborg Skole. Per er den, der har skabt størst forandring omkring personalet. Per var god til at manipulere – på den gode måde. Ikke sådan, at vi blev tvunget til nogle ting, men vi har drøftet ting, og på demokratisk vis har vi så besluttet at gøre det. Vi var først med IT og den slags, og det var absolut ikke noget, vi lærere var nogen nørder til".

Det startede ifølge Alice Odgaard med, at der blev opstillet to computere på lærerværelset. Her lærte lærerne at bruge computerne, først på det personlige plan og derefter til intern brug mellem personalet. Man anlagde den strategi, at lærerne skulle blive fortrolige med brugen af computere, før eleverne blev indført i det. Alice husker, hvor svært det var.

I dag bruges IT i al undervisningen, og blandt andet bruger eleverne computeren til at skrive dagbog på. Dagbogen skal støtte elevernes udtryksevne og refleksion samt styrke deres koncentrationsevne. IT er også et vigtigt redskab i kommunikationen mellem hjem og skole – selv om eleverne dog også stadig får fysiske sedler med hjem, som skal skrives under.

Det særlige ved Skjoldborg Skole

Skjoldborg Skole fremstod under feltarbejdet i foråret 2011 velholdt – både ude og inde. Man kunne se, at der blev lagt vægt på, at det uundgåelige slid ikke prægede helhedsbilledet. "Alt bliver så vidt muligt repareret så hurtigt som muligt og vedligeholdt med maling," fortæller pedel Erik Jensen. Susanne Mortensen forklarer: "Jeg synes, vi gør meget ud af at have det pænt og hyggeligt og rart. Jeg tror nok, vi har det sådan – uden at det er sat op i målsætning osv. – at hvis vi har det pænt, der hvor vi er, og passer på huset, skolen og tingene, så har alle det godt og børnene lærer bedre osv."

Hver enkelt dør på Skjoldborg Skole havde sit eget sjove skilt. Foto: Klaus Madsen.

Her adskilte Skjoldborg og den holdning, som Susanne Mortensen udtrykte, sig sikkert ikke væsentligt fra andre skoler i Thy – men på ét meget synligt område havde Skjoldborg Skole alligevel sin helt egen profil og personlighed. Skolens fremtoning og udtryk var præget af usædvanlig mange billeder. Det gjaldt de store billeder, der prydede de store vægflader både ude og inde på skolen. De gjaldt også – i ikke mindre grad – alle de elevfremstillede tegninger, som løbende blev skiftet ud med nye – selv i de sidste uger op til lukningen.

Udsmykning og kreativitet

Udsmykning af skolen var noget, alle lærere bakkede op om, men det var især skolens mangeårige undervisere Alice Odgaard og Elsebeth Dahlgaard, der stod bag det kreative udtryk, som gav skolen sin helt egen personlighed og en form for identitet.

Alice Odgaard fortæller: "Da jeg kom, var der meget af sådan noget lærerstyret, halvfærdigt; hobbyprægede ting i formningslokalet. Det er jo sin sag at begynde at smide ud, men da jeg så havde været her et par år, snakkede Elsebeth og jeg sammen, og så smed vi ud – alle de hobbyprægede ting. Det, der blev tilbage, var de helt basale ting som akrylmaling, ler, papir – og så skrammel i massevis. Det bruger vi flittigt, og det vil børnene rigtig gerne bruge".

I begyndelsen var det imidlertid svært at få forældrene til at anerkende de ting, som blev fremstillet af skrammel. Alice Odgaard opfordrede dog forældrene til at hænge tingene op derhjemme, så børnene fik anerkendelse for tingene. "Et år på loppemarked fandt jeg et par kasser gamle rammer, og så indrammede vi dem [tingene] og pakkede dem ind som julegaver. Det hjælper vældigt, at de kommer i rammer. Nu kan forældrene godt lide dem og er vældig positiv over for os. Det har sådan langsomt udviklet sig".

Eleverne kom selvfølgelig også på ekskursion på museer i omegnen, fortalte Elsebeth Dahlgaard. "Vi tog dem med for at de kunne lære om de kunstnere og den kunst, der findes her på egnen", forklarer hun.

"I dag tror jeg, alle forældre synes, det er godt, at børnene kan tegne og male – men i starten kan jeg godt huske, at forældrene ikke reagerede meget på det. Men så til en skole-hjem-samtale sagde Elsebeth, at det med tegning ville vi gerne gøre noget mere ud af, for det syntes vi, at børnene kunne bruge i forhold til forståelse af omverdenen", forklarer Alice Odgaard. "Vi er jo omgivet af billeder – men det kunne forældrene ikke lige se dengang." De forældre der har deltaget i denne undersøgelse, havde dog generelt en meget positiv holdning til den kreativitet, der har præget skolen, og den kreative udfoldelse, som børnene har lært.

Én af de tidligere elever kan huske, at de fik lov til at male stakittet rundt om skolen: "Og tænk, vi blev spurgt om, hvordan vi syntes, det skulle være!" Så fik børnene lov til at male stiber på stakittet – men så passede de jo også bedre på det, når de selv måtte bestemme og selv lave det, konkluderer forælder Inga Smed: "Det var jo også med til at gøre det til deres skole".

Et stort billede, som Elsebeth Dahlgaard og Alice Odgaard lavede sammen med eleverne, skulle markere skolens 40-års jubilæum i 1995. Alice fortalte: "Vi startede med, at alle børnene skulle tegne sig selv på sådan et lille stykke papir og klippe det ud. Så tog vi og tegnede et stort billede op af skolen med alle dens

lokaler, og så skulle børnene klistre sig selv på et sted. Det var en gave til skolen fra børnene, som de selv havde lavet”.

Øverst: Det store billede på gavlen er karakteristisk for udsmykningen på skolen. Foto: Klaus Madsen.

Nederst: Elevtegninger pryder væggene i klasseværelserne. Foto: Mie Buus.

Sidste skoledag ²⁰

Det er blevet sidste skoledag. Flaget er hejst og blafrer i vinden på flagstangen i skolegården. Stemningen er ikke bedrøvelig, men nok lidt hektisk. Alle er opsat på, at dagen skal gå godt, og det hele skal afsluttes på en ordentlig måde, der giver gode minder til eleverne.

På lærerværelset er Solveig Goul ved at lave sedler, som eleverne skal skrive deres navne på. De skal sendes op med balloner, fortæller hun.

I klasseværelset hos de ældste elever er der faktisk en lidt løsluppen stemning, og de må dæmpes lidt ned nogle gange. Alice fortæller om dagens program:

Første time foregår i klassen. Her skal de lave tegninger til skolelederen Birgit, som hun skal have med hjem – men først skal de skrive deres navne på sedlerne, som skal med ballonerne.

Så skal de i salen og synge og lege.

Derefter er det meningen, at alle skal med ud til flagstangen og tage flaget ned. Bagefter sendes alle ballonerne af sted. Så skal man også synge sangen "Nu er skolen til ende".

Klokken 11 slutter det hele, og så er der sommerferie. Og Skjoldborg Skole lukker som folkeskole.

Børnene går i gang med at tegne, og der kommer forslag til emner til tegningerne: Birgit, skolen osv. Rasmus foreslår en tegning, der viser den gamle traktor ved skolen. God idé, mener Alice, for så ved Birgit helt sikkert, hvem det er der har tegnet, og vil tænke på Rasmus, når hun ser tegningen. Birgit ved nemlig godt, at Rasmus interesserer sig meget for traktorer. Det kunne også være en tegning med cirkus på, eller fra den dag, de spillede rundbold.

De skal huske at skrive hvem tegningen er til, og hvem den er fra, pointerer Elsebeth.

Hos de yngste er de ved at spise slikkepinde og flødebolle, mens de så småt er gået i gang med at lave en tegning til Birgit. På tavlen er der tegnet et fødselsdagsflag, og der står "Anja 9 år" og "Jesper 7 år". Derfor er der uddelt flødebolle.

Sørens mor er med i klassen, og hun fortæller, at det er lidt vedmodigt alt sammen. I går var Søren meget ked af det og græd lidt, men i dag går det bedre. "Der er ingen tvivl om, at der rumsterer noget i hovedet på ham", siger moderen. Søren har dog to ældre søskende, som har gået på Snedsted Skole, og det er gået godt. Det kommer det også til med Søren, er hun sikker på.

Nogle af børnene har lidt svært ved at koncentrere sig om tegningerne.

Så er der is til alle, og Susanne fortæller lidt om Birgit – at hun har en slags motto til matematik, og det er jo matematik, børnene har hende til. Birgits motto lyder: "Det er ikke noget at hyle over!" Og: "Hvis I skal græde, så er det nu!"

²⁰ Ifølge noter fra feltarbejdet udført på skolen 24.06.2011.

Sidste skoledag. Flaget tages ned –

– og ballonerne sendes op! Fotos: Klaus Madsen.

Alle griner lidt og snakker om Birgit og matematikken, men der bliver dog efterhånden lavet en masse flotte tegninger med farver på.

Susanne fortæller, at der jo også er tre elever, som ikke kommer med til Snedsted. Jesper skal flytte til Lemvig, og så er der to piger, som skal på Sønderhå Friskole. Dem skal de også tage afsked med – men der bliver ikke dvælet ved afskeden.

Så skal de skynde sig at blive færdige med tegningerne og aflevere dem til Susanne. Hun sætter dem ind i plastiklommer. Der er én, som ikke har navn på; men det opdages heldigvis i tide.

Så er der tid til at lege ordleg. Susanne skriver en række streger op på tavlen, der skal forestille et ord, og så skal de gætte bogstaverne og ordet. Det første ord er langt med mange bogstaver: "pålægsschokolade". Det tager tid at få alle bogstaverne på plads. Derefter et andet ord – "hemmelighed" – og til sidst "sommerferie". Det sidste ord gætter de nu ret hurtigt!

Så er der pause, og madpakkerne bliver spist.

Efter pausen går alle i salen, og Birgit holder en kort tale. Hun takker Elsebeth, som går på efterløn, for de mange år hun har arbejdet på Skjoldborg Skole. Anna i børnehaven slutter også. Begge får overrakt gaver fra kommunen.

Freja giver Birgit mappen med tegninger fra eleverne. Den er fint pakket ind med sløjfe på.

Så synger de feriesangen, og Birgit instruerer dem i hvordan og hvornår, der skal synges højt og lavt.

Derefter er det tid til sanglegen "Tyv, ja tyv, det skal du være".

Endelig er det tid til at gå ud i skolegården, hvor musikanlægget er stillet op. Så samles alle omkring flaget og synger sangen "Nu er timen til ende", der i dagens anledning er lavet om til "Nu er skolen til ende".

Så tages flaget langsomt ned, og pedel Erik pakker det sammen. Derefter skal ballonerne sendes af sted, op i den friske blæst. Det ser flot ud, efterhånden som de stiger til vejrs. Birgit styrer forløbet, så de kommer af sted klassevis. Da de sidste balloner er sendt af sted, ønsker Birgit alle god sommerferie. Der uddeles mange knus fra eleverne og også fra et par forældre, der er mødt op her mod slutningen for at hente deres børn.

Sørens mor er meget rørt, og vi snakker lidt om hvor vemodigt det er. Heldigvis skal Søren på spejderlejr i næste uge, så han ikke har tid til at gå og sørge.

På lærerværelset er der burgere til alle, og stemningen er god. Der er vin på bordet og øl og sodavand. Der er megen snak om dagen; en slags evaluering. Birgit siger, at hun har bestemt, at i dag vil hun ikke hyle – men et par gange kommer der alligevel bæven i stemmen og fugt i øjenkrogene. Hun får dog sagt, at hun ikke har forberedt nogen tale, men hun vil alligevel gerne sige, at det er den bedste skole, hun har arbejdet på!

Der er god stemning og megen snak!

Så får Birgit en masse forskellige hatte og kasketter, der viser hendes mange forskellige roller på skolen og i privatlivet! Det er meget hyggeligt, og der grines meget.

Så er der kage og kaffe og lidt efter almindeligt opbrud.

I næste uge skal de pakke skolen ned, og torsdag kommer flyttebilen klokken 7 og kører med det sidste...

Så er alting pakket, og skolen er klar til nye beboere. Foto: Klaus Madsen.

Konklusion

Den Skjoldborg Skole, der blev bygget i 1955, var selv resultatet af en strukturreform, der moderniserede og effektiviserede skolevæsenet på landet. På det tidspunkt var den en stor, ny centralskole i en lille sognekommune. Efter kommunalreformen i 1970 blev den imidlertid pludselig til en forholdsvis lille skole i en ny storkommune – og fra 2007 en endnu mindre skole i en endnu større kommune.

Fra starten af 1980'erne og frem mærkede man i Skjoldborg, hvordan det var at være den lille i strukturdebatten. Ad flere omgange – i 1982/83, 1989/90, 1999 og 2006/07 – gennemførte kommunalpolitikerne reformer i skolevæsenet, og hver gang var Skjoldborg med sin beskedne størrelse på tale til lukning – men hver gang reddede man livet. En vilje til samarbejde og kompromis, kombineret med en imponerende opbakning og initiativrigdom i baglandet, holdt skolen i live helt frem til 2011, hvor den altså ikke gik længere.

Feltarbejdet viste, at Skjoldborg Skole til sidste dag var en velfungerende skole med engagerede lærere, der sandsynligvis efterfølgende har taget deres engagement med til Snedsted Skole. Der er også grund til at tro, at eleverne klarer sig godt på den nye skole – de har i al fald fået nogle gode forudsætninger med fra Skjoldborg. Hverken forældre eller politikere har givet udtryk for, at nedlæggelsen af skolen skyldes manglede faglige eller sociale forudsætninger.

På baggrund af debatten, der foregik i kølvandet på offentliggørelsen af beslutningen om at nedlægge en række skoler i Thisted Kommune, har opstarten på skoleåret på en række nye skoler ikke tilsvarende skabt stor opmærksomhed. Kun i forhold til de to nye friskoler, der også blev en del af resultatet af skolestrukturdebatten. Klitmøller Friskole og Vejrlernes Naturskole ser begge ud til at være kommet godt fra start, ikke mindst på baggrund af et stort forældreengagement.

At starte en friskole i Skjoldborg var aldrig rigtig en mulighed, der var opbakning til blandt forældrene. De fleste har givet udtryk for, at man var godt tilfreds med den ordning, der betød et skift for eleverne efter 5. klasse. Mange har dog tilsvarende givet udtryk for, at man helst ville bevare den lille skole for de små elever. Måske derfor blev kræfterne i stedet lagt i at skabe en fribørnehave i Skjoldborg efter lukning af den kommunale.

De fleste forældre havde gerne bevaret Skjoldborg Skole af flere grunde; dels for at sikre en skole i lokalområdet, dels for at beholde et samlingssted i landsbyen. Det er nemlig en forudsætning for landsbyens overlevelse, mener folk i almindelighed.

Mange var med til at aktionere og protestere sammen med forældre til de andre lukningstruede skoler, men i Skjoldborg blev protesterne aldrig så drastiske og følelsesladede som visse andre steder.

Da beslutningen var taget og lukningen en realitet, var både lærere og forældre opsatte på ikke at skabe unødigt dramatik omkring situationen og frygt blandt børnene for den nye skole. Børnene var på besøg på Snedsted Skole, som mange jo allerede kendte i kraft af at de havde ældre søskende på skolen. De ældste elever var blot spændte og glædede sig til skiftet til den større skole og nye kammerater. For dem var der jo også tale om et skift, som var ventet og derfor ikke noget dramatisk.

Ét af de problemer, som blev fremhævet af forældre til de yngste elever, der skulle skifte skole, handlede om transport og deraf følgende besvær med at få en hverdag til at fungere. Det er sikkert et reelt problem. Der er sandsynligvis mange forældre, som skal bruge megen tid på at hente og bringe børnene forskellige steder og på forskellige tidspunkter. Det er bagsiden af medaljen ved at bo på landet, hvor landsbyen ikke længere er leveringsdygtig i de basale serviceydelser. Alligevel er der sikkert mange, som stadigvæk vil vælge at bo i landsbyen eller på landet. Det er for mange stadig idealet, at børn skal vokse op indenfor den trygge landsbys rammer - også selv om det efterhånden bliver svært at opfylde drømmen på en måde, der tilgodeser alle behov.

Undersøgelsen har vist, at landsbyskolen – eller den lille skole – for mange familier er idealet, når det drejer sig om det sted, deres børn skal tilbringe de første skoleår. Det ser ud til, at der er enighed om, at de større børn bedre kan klare en stor skole – selv om mange forældre også gav udtryk for, at der er grænser for, hvor stor skolen skal være.

Hvad er det så, den lille skole kan bedre end den store skole? Mange forældre har forklaret, at den kan skabe trygge, overskuelige rammer, hvor alle kender alle. Skolens leder Birgit Luxhøj kunne nikke genkendende til udsagnet og tilsluttede sig. Hun tilføjede et par ting mere ved Skjoldborg Skole, som hun fandt vigtige. På den lille skole kan man tage hurtige beslutninger: "Vi kan sidde og diskutere klokken 10 her på lærerværelset, og klokken 14 kan beslutningen så træde i kraft." Det at børnene kunne lege sammen på tværs af alder og baggrund, så hun også som en styrke, samt forældrenes engagement og indflydelse på skolen.

På samme måde opfylder landsbyen stadig mange danskeres forestilling om det ideelle sted at bo – selv om man skal pendle ind til den større by på arbejde. Her kender man sin nabo – måske har man endda familiemæssige relationer til ham.

Landsbyen og landsbyskolen er tæt forbundne størrelser, som trækker på nogle af de samme forestillinger og følelser, der knytter an til selvforståelse og identitet. Måske spiller det en rolle, at danskernes selvforståelse traditionelt har været så tæt knyttet til livet på landet og den bondekultur, som mange af os har rod i og stadig (ubevidst) bærer i os. Når de værdier og forestillinger, som knytter sig til disse institutioner, anfægtes eller måske endda trues, trækker det nogle endog meget stærke følelsesladede reaktioner med sig, som vi så under skolestrukturdebatten.

Hvordan ser fremtiden så ud for Skjoldborg uden en folkeskole? Netop det store engagement blandt indbyggerne og lysten til at holde liv i lokalsamfundet gør prognosen god. Kulturcentret kører videre, om end i en ny inkarnation. Fribørnehaven giver børnefamilierne et incitament til at blive boende – eller måske ligefrem vælge at flytte til Skjoldborg, der trods alt ligger mindre end ti kilometer fra Thisted med sine mere varierede jobmuligheder. Landsbyen har stadig flere små lokale erhvervsdrivende. Den landsdækkende skolestrukturreform kommer måske nok til at koste nogle landsbyer livet, men Skjoldborg ser trods alt ud til at have gode chancer for at overleve.

Litteratur

- Andersen, Frans Ørsted 2010. "Folkeskolen kan lære af Finland." *Kristeligt Dagblad* 04.09.2010.
- Andersen, Gregers, og Lars Hagen Petersen 2007. "De små skolars skæbnetime." *Politiken* 17.02.2007.
- Andersen, Lone 2007. "Gå i dialog før skolen lukker." *Skolebørn* nr. 10/2007.
- Carlsen, Kathrine Storgaard 2010. "Uden skolen ville vores lille samfund dø!" *Politiken* 20.11.2010.
- Dahl, Henrik 2008. *Den usynlige verden*. Gyldendal.
- Dørge, Henrik 2010. "Farvel til landsbyskolen." *Weekendavisen* 20.08.2010.
- Egelund, Niels, og Helen Laustsen 2004. *Skolenedlæggelse – Hvilken betydning har det for lokalsamfundet?* Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.
- Eggert Hansen, Martin 2008. *Skoler i landdistrikter. Sammenfatning*. Teknologisk Institut.
- Frandsen, Johs. Nørregaard et al. 1994. *Den centrale periferi: Litteratur- og kulturkritik*. Hovedland.
- Frandsen, Johs. Nørregaard 2006. "Snork City Blues: Parcelhuse og forstad som central periferi", i: Sørensen, Anne Scott, og Martin Zerlag: *Kultur uden centre*. Klim.
- Fremtidig struktur. Skole- og dagpasningsområdet*. Rapport, Thisted Kommune 2010.
- Hjortdal, Claus et al. (red.) 1995. *Skjoldborg Skole 40 års jubilæum*.
- Høystad, Martin Ole 2010. "Bonderøvens mentale landskab. Fra periferien til centrum – og tilbage igen, for sjov", i: *Interstitiel: Litteratur, kultur og medier*. Syddansk Universitet.
- Jenkins, Richard 2010. *Being Danish – Paradoxes of Identity in Everyday Life*. Museum Tusculanum.
- Jensen, Bodil 2008. "Skolelukning slår ikke landsbyer ihjel." *Berlingske Tidende* 26.02.2008.
- Jensen, Finn 1989. *En skole lukkes*. Krogh.
- Jensen, Peter Sandholt 2010. *Finanskrisen, arbejdsstyrken og konjunkturer i udkantskommunerne*. Center for Landdistriktsforskning. CLF REPORT 4/2010, Syddansk Universitet.
- Kettel, Lars (red.) 2005. *Skolen i samfundet. Analyser og perspektiver*. Billesø og Baltzer.
- Kontakt*. Skoleavis, Snedsted-Skjoldborg Skole 2007-11.
- Kromann, Dorthe Salling, og Flemming Just 2009. *Kommunalreformen og Landdistriktspolitikken*. IFUL Reports, Syddansk Universitet.
- Landdistrikter og landsbyer. Ny dynamik i Danmarks yderområder*. Thisted Kommune og Realdania 2006.

- Larsen, Allan 2010. "Vrede vestjyder afviser Løkkes stemmefiskeri." *Ugebrevet A4* nr. 30/2010.
- Nielsen, Marianne Bay 2003. "Foreningslivet er stærkt og engageret – men hvor langt vil det gå i udviklingen af lokalsamfundet?" i: *Landdistrikter i Danmark i nyere tid*. Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikter.
- Nielsen, Marianne Bay og Annette Aagaard Thuesen 2002. *Foreningslivets betydning i en landkommune – Helle Kommune*. Arbejdspapir 2/02, CFUL Esbjerg.
- Pennalhuset*. Skoleavis, Skjoldborg Skole 1999-2008.
- Petersen, Arne Herløv 2010. "Den nære udkant." *Jyllands-Posten* 21.09.2010.
- Rasmussen, Jørgen G. 1992. *Skoleledelse – udvikling eller afvikling*. Krogh.
- Skjoldborg, Karina 2007. *Moderniseringen af den offentlige sektor – indflydelse på børnehaverne?* Speciale, Danmarks Pædagogiske Universitet.
- Svendesen, Gunnar L. H. 2007. *Hvorfor klarer nogle udkantssamfund sig bedre end andre?* IFUL Reports 2/2007, Syddansk Universitet.
- Tanvig, Hanne W. 2003. "Landdistrikter og det skæve Danmark", i: *Landdistrikter i Danmark i nyere tid*. Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikter.
- Tanvig, Hanne et al. 2005. *At være eller ikke at være. Landdistrikter i bevægelse*. Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikter.
- Thisted Dagblad*. Diverse årgange.
- Watts, Jeremy 2010. *Vorbasse – fortællinger fra en levende landsby*. Adlandia.

Kilder

Museet for Thy og Vester Hanherred

THY 4545x0004 Protokol, Skjoldborg-Kallerup skolekommission 1923-70.

Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune

N1 20110006 Skjoldborg Skole (§ 7 arkiv)

Indeholder bl.a.: Protokoller for lærerrådet 1966-82. Protokoller for skolenævnet 1970-90. Dagbøger 1972-82. Korrespondance m.m. 1986-2011. Protokoller for skolebestyrelsen 1990-2008. Dagsordener og referater, pædagogisk råd 1994-2010. Materiale vedr. skolens 40 års jubilæum 1995 og 50 års jubilæum 2005. Styrelsesvedtægt for Thisted Kommunes skolevæsen 1995. Materiale vedr. ombygning af sognegård, lærerværelse m.m. 1996-97. Korrespondance m.m. vedr. landsbyordningen 2007. Desuden talrige avisudklip og fotos.

Interviews

- 4594-R-0002 Freja Kragh Larsen, elev i 4. klasse på Skjoldborg Skole, den 03.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0003 Stinne Holst Thomsen, elev i 5. klasse på Skjoldborg Skole, den 04.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0004 Jonas Munkholm, elev i 5. klasse på Skjoldborg Skole, den 04.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0005 Susanne Mortensen, lærer på Skjoldborg Skole, den 07.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0006 Rasmus Isaksen, elev i 5. klasse på Skjoldborg Skole, den 09.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0007 Tove Kristensen og Poul Vestergaard Jensen, Kallerupvadested 7, Kallerup, den 09.03.2011 (lydfil)
- 4594-R-0008 Jytte og Søren Peter Thomsen, Hornstrupvej 1, Kallerup, den 09.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0009 Jenny og Arne Thomsen, Kallerupvej 15, Kallerup, den 10.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0010 Mathias Færgesgaard Christensen og Markus Lindbak Holmsgaard, elever i 4. klasse på Skjoldborg Skole, den 11.03.2011 (lydfil)
- 4594-R-0011 Anna Jensen, tidl. lærer, Rosenvænget 1, Snedsted, den 15.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0012 Carina Jensen og Brian Vestergaard Jensen, Kallerupvadested 5, Kallerup, den 16.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0013 Alice Odgaard, lærer på Skjoldborg Skole, den 21.03.2011 (udskrift)

- 4594-R-0014 Elsebeth Dahlgaard, lærer på Skjoldborg Skole, den 21.03.2011 (lydfil)
- 4594-R-0015 Erik Jensen, pedel på Skjoldborg Skole, den 23.03.2011 (lydfil)
- 4594-R-0016 *Grethe Rasmussen, tidl. skolesekretær, Oddesundvej 140, Skjoldborg, den 23.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0017 Rigmor Pedersen, tidl. elev, Skjoldborg, den 25.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0018 *Gudrun Enevoldsen, tidl. lærer, Østergårdsvej 4, Skjoldborg, den 28.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0019 Inga Møller Smed og Troels Bedsted Smed, Hornstrupvej 19, Kallerup, den 30.03.2011 (udskrift)
- 4594-R-0020 Else Grønlund, Svankjær, niece til tidl. skoleleder Karl Boesen, den 20.04.2011 (lydfil)
- 4594-R-0021 Per Dahm, tidl. leder på Skjoldborg Skole, den 09.06.2011 (udskrift)
- 4594-R-0022 Birgit Luxhøj, afdelingsleder på Skjoldborg Skole, den 17.06.2011 (udskrift)
- 4594-R-0023 Solveig Goul, lærer på Skjoldborg Skole, den 23.06.2011 (lydfil)
- 4594-R-0024 Jens Nielsen, formand for Borgerforeningen i Skjoldborg, den 29.06.2011 (udskrift)
- 4594-R-0025 Mogens Kruse, formand for Børne- og Familieudvalget i Thisted Kommune, den 16.08.2011 (udskrift)

*NB: Personer mærket med * er interviewet af Michael Riber Jørgensen, resten af Mie Buus. Interviews mærket med "udskrift" er skrevet ud, resten eksisterer kun som lydfil.*

Logbog

MB & MRJ 11.02.11 Møde på Thisted Museum. 8:30 - 9

Møde mellem museumsleder Jytte Nielsen, historiker Michael Riber Jørgensen (MRJ), etnograf Mie Buus (MB) og fotojournalist Klaus Madsen vedr. opstart og koordinering af projektaktiviteter. Gennemgang af tilsagn af bevilling fra Kulturarvsstyrelsens hastesum.

MB & MRJ 22.02.11 Møde på Skjoldborg Skole. 14 - 16

Mødet havde til formål at fremlægge projektet og få skolens accept og aktive medvirken. Til stede var Jytte Nielsen, MRJ, MB, skoleleder Birgit Luxhøj samt andre lærere og pædagoger i den tilknyttede børnehave og SFO. Der blev aftalt start på projektet den 1. marts.

MB 01.03.11 Aftale med TV og avis

Henvendelse fra Thisted Dagblad vedrørende interview og fra TV Midt/Vest vedrørende udsendelse fra Skjoldborg Skole. Samtale med skoleleder Birgit Luxhøj om tilbagemelding fra forældrene, aftale om hvordan vi præsenterer os og projektet for eleverne ved morgensamling.

MB & MRJ 02.03.11 Præsentation med TV-optagelse

Kl. 10 Fælles morgensamling på skolen. Præsentation af medarbejdere Mie Buus og Michael Jørgensen for eleverne. TV Midt/Vest til stede, optager præsentationen. Børnene stiller en del spørgsmål om vores ærinde og om museet. Projektet blev omtalt på landsdækkende TV2 i nyhederne samme dag kl. 18 samt på TV Midt/Vest kl. 19:30.

MB 03.03.11 Feltarbejde. 8 - 13

Der er national test i 3. kl. Laver et par små interviews med eleverne om prøven og snakker med lærerne om deres holdning til nationale tests og til tests i det hele taget.

Interview med elev Freja.

MB 04.03.11 Feltarbejde. 10 - 13

Hos de store elever i skolekøkkenet.

Interview med elev Jonas.

MB 07.03.11 Feltarbejde. 9 - 14

Hos de små, formning. Hos de store, matematik.

Interview med elev Stine.

Interview med lærer Susanne Mortensen.

MB 08.03.11 Feltarbejde. 8 - 10

Optakt til temauge. I denne uge er der tema, og de kommende 2 uger skal alle elever på skolen arbejde med "Dyr fra Danmark og hele verden".

Interview med forældre Tove Kristensen og Poul Jensen.

MB 09.03.11 Feltarbejde. 8 - 12

Projektarbejde i klasseværelset hos 3.- 4. og 5. klasse.

Først er der gennemgang af hvor langt de er kommet med arbejdet og hvilke planer de har for dagens arbejde samt hvilke aftaler de har lavet med hinanden. Der er ting, som alle grupper skal lave, men også forskellige muligheder for opgaver, de kan vælge til. Det er f.eks. at lave et maleri, en tegning, noget i ler, en sang osv.

Interview med elev Rasmus.

Interview med forældre Jytte og Søren Peter Thomsen (aften).

MB 10.03.11 Feltarbejde. 8 - 11

Jeg følger en gruppe drenge: Rasmus, Søren og Viktor. De er alle fra forskellige klasser – 3., 4. og 5. kl. – men arbejder sammen på et projekt.

Interview med tidligere elev Jenny Thomsen og tidligere formand for skolebestyrelse Arne Thomsen.

MB 11.03.11 Feltarbejde. 8 - 11

Hos de små – 0., 1. og 2. klasse. De laver projekt og skal fremstille en bog om dyr i Danmark. Fokus på samarbejde i grupper.

MB 14.03.11 Feltarbejde. 8 - 10:30

Hos de store – 3., 4. og 5. klasse. Projektarbejde, fokus på samarbejde i små grupper.

MB 15.03.11 Feltarbejde. 8 - 10

Hos de små. Fødselsdag. Fokus på samundervisning (differentieret undervisning) af de små klasser.

Interview med tidligere lærer Anna Jensen.

MB 16.03.11 Feltarbejde. 8 - 10:30

Hos de store, som øver sig på fremlæggelse af projekt.

Interview med forældre Carina og Brian Jensen (14-16).

MB 18.03.11 Feltarbejde. 10 - 12

Lærerværelset og relationer mellem kolleger. Hos de små om udstilling af projekt. Hos de store – evaluering af projekt.

MB & MRJ Interviewet til Thisted Dagblad om projektet (13 – 14).

MB 21.03.11 Feltarbejde. 10 - 12

Hos de store/mellemtrin, fokus på brug af IT i undervisningen.

Interview med lærer Alice Odgaard. Derefter interview med lærer Elsebeth Dahlgaard.

MB 23.03.11 Feltarbejde. 8 – 12.

Morgenløb. Hos de små, dansk og matematik. Børnehaveklassen laver gækkebreve.

Interview med pedel Erik Jensen.

Interview med tidl. skolesekretær Grethe Rasmussen (MRJ).

MB 24.03.11 Feltarbejde. 8 – 12.

Morgenløb. Hos de store, dansk og matematik.

MB 25.03.11 Interview.

Interview med tidligere elev Rigmor Pedersen.

MRJ 28.03.11 Interview. 9:30 - 11:30

Interview med tidl. lærer Gudrun Enevoldsen.

MB 30.03.11 Feltarbejde. 10 - 12

Hos de små, arbejde med ekstra træning i dansk ved Susanne Mortensen.

Interview med forældre Inga og Troels Smed.

MRJ 30.03.11 Arkivarbejde. 8:30 - 12

Gennemgang af arkivalier på Lokalthistorisk Arkiv.

MB 31.03.11 Feltarbejde og interview 10 - 14

Interviewet af journalist Ivan Klarskov Nielsen, *Folkeskolen*. Artiklen: "Sidste time inden skolen kommer på museum", bragt i nr. 12., maj 2011.

MRJ 30.03.11 Arkivarbejde. 8:30 - 12

Gennemgang af arkivalier på Lokalthistorisk Arkiv.

MRJ 01.04.11 Arkivarbejde 8:30 - 10:30

Gennemgang af arkivalier på Lokalthistorisk Arkiv.

MB 13.04.11 Foredrag

Foredrag på skolen om indianere i Nicaragua.

MB 20.04.11 Interview

Interview med Else Grønlund, niece til tidl. skoleleder Karl Boesen.

MRJ 02.05.11 Arkivarbejde 8 - 12

Gennemgang af arkivalier på Lokalthistorisk Arkiv.

MRJ 03.05.11 Arkivarbejde 8 - 12

Gennemgang af arkivalier på Lokalthistorisk Arkiv.

MRJ 04.05.11 Arkivarbejde 8 - 12

Gennemgang af arkivalier på Lokalthistorisk Arkiv.

MRJ 05.05.11 Arkivarbejde. 8 - 12

Gennemgang af arkivalier på Lokalthistorisk Arkiv.

MRJ 26.05.11 Arkivarbejde. 12:30 - 15.30

Gennemgang af arkivalier på Lokalthistorisk Arkiv.

MRJ 27.05.11 Arkivarbejde. 8:30 - 12

Gennemgang af arkivalier på Lokalthistorisk Arkiv.

MRJ 01.06.11 Arkivarbejde. 8:30 - 11:30

Gennemgang af arkivalier på Lokalthistorisk Arkiv.

MB 09.06.11 Feltarbejde. 9 - 10

Fokus på nedlukningsprocessen – smide væk og rydde op – en hård opgave.

Interview med tidligere skoleleder Per Dahm på lærerværelset.

MB 10.06.11 Feltarbejde 8- 10

Ekskursion med de små til branddammen.

MB 14.06.11 Feltarbejde. 9 - 12

Hos de store, fokus på læring. Metoden "Læsemakker", hvor store og små elever læser sammen.

MB 16.06.11 Feltarbejde 10 – 11

Hos de store, fokus på undervisning i dansk.

Interview med skoleleder Birgit Luxhøj på skolen. (11- 12).

MB 21.06.11 Feltarbejde 8 – 12.

Sommeridræt på sportspladsen.

MB 24.06.11 Feltarbejde. 9 – 14

Sidste skoledag.

MB 29.06.11 Interview

Interview med Jens Nielsen, formand for Skjoldborg-Kallerup Borgerforening.

MB 16.08.11 Interview

Interview med Mogens Kruse, formand for børne- og familieudvalget i Thisted Kommune.